

**Ante Birin
Abelina Finek
Darko Finek
Željko Holjevac
Maja Katušić
Tomislav Šarlija**

POVIJEST 7

Radna bilježnica iz povijesti za sedmi razred osnovne škole

OGLEDNO IZDANJE

2020.

Nakladnik
ALFA d. d. Zagreb
Nova Ves 23a

Za nakladnika
Miro Petric

Glavna urednica
mr. sc. Daniela Novoselić

Urednici
dr. sc. Ante Birin
Tomislav Šarlija, prof.

Izvršna urednica
Božana Sliško, prof.

Recenzenti
Bojana Perko, prof.
Sven Vukušić, prof.

Lektura
Kristina Ferenčina

Likovno i grafičko oblikovanje
Zo Dizajn Zorica Adamović
Dalibor Ferenčina

Izrada zemljovida
Tri, dva, jedan d.o.o.

Fotografija
shutterstock.com, arhiva Alfe

Ilustracije
Marina Ćurković, prof.

Tehnička priprema
Alfa d.d.

Tisak
Tiskara Zrinski d. o. o.

*Proizvedeno u Zagrebu,
Republika Hrvatska*

Drugi obrazovni materijal odobrila je Agencija za odgoj i obrazovanje od **25. veljače 2020.:** **KLASA: 602-09/20-01/0076,**
URBROJ: 561-05/13-20-03

© Alfa

Ova knjiga, ni bilo koji njezin dio, ne smije se umnožavati ni na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Draga učenice, dragi učenice,

pred tobom je radna bilježnica *Povijest 7* koja će ti pomoći u učenju i radu. Naime, redovitim rješavanjem zadataka tvoje će znanje biti cjelovito i obogaćeno novim spoznajama. Bili smo vrijedni i nastojali smo kreativno osmisliti raznovrsne zadatke, a ovim putem pozivamo i tebe na izražavanje kreativnosti, aktivno učenje i kritičko promišljanje.

Zadatci raznovrsnog tipa vode te gradivom iz zavičajne, nacionalne i svjetske povijesti, uvode te u zanimljiv svijet povjesničara, istraživača koji otkriva priče iz prošlosti. Križaljke, rebusi, slijepi zemljovid i povijesni izvori bit će tvoj saveznik u svladavanju nastavnog sadržaja, kao i vježba za cjeloživotno učenje.

Kreni jer stara izreka kaže: „Što možeš danas, ne ostavljaj za sutra.”

Tvoji autori

SADRŽAJ

I. DRUŠTVENE I POLITIČKE PROMJENE DO BEČKOG KONGRESA

1. DOBA PROSVJETITELJSTVA
Prosvjetiteljstvo donosi novosti 6
2. HRVATSKE ZEMLJE U VRIJEME PROSVIJEĆENOG APSOLUTIZMA
Hrvatske zemlje u drugoj polovini 18. st. 9
3. AMERIČKI RAT ZA NEOVISNOST, FRANCUSKA REVOLUCIJA I NAPOLEONOVO DOBA
Nastanak Sjedinjenih Američkih Država 14
Francusko društvo uoči revolucije 19
Revolucija donosi promjene 22
Nastavak i kraj revolucije 26
Europa u vrijeme Napoleona Bonapartea 29
Novi europski poredak - Bečki kongres 33
4. FRANCUSKA VLADAVINA U HRVATSKIM ZEMLJAMA
Hrvatske zemlje pod francuskom vlašću 36

II. INDUSTRIJALIZACIJA I DRUŠTVO

5. INDUSTRIJSKE REVOLUCIJE – RAZVOJ GRADOVA I RADNIČKO PITANJE
Prva industrijska revolucija 40
Gradovi su postali veći 42
Radništvo i radnički pokreti 45
6. TRIJUMF ZNANOSTI I TEHNOLOGIJE I NJIHOVA PRIMJENA U KAPITALIZMU
Industrijalizacija se širi 48
7. INDUSTRIJALIZACIJA HRVATSKE
Industrijalizacija hrvatskih krajeva 53
8. GOSPODARSKE I DEMOGRAFSKE PROMJENE NA PRIJELAZU 19. I 20. STOLJEĆA
Migracije Hrvata i ostalih europskih naroda do početka 20. stoljeća 56

III.

DOBA NACIJA

9. IDEOLOGIJE 19. STOLJEĆA. OBLIKOVANJE HRVATSKE NACIJE	
Konzervativci, liberali i demokrati. Nacionalni pokreti	58
10. HRVATSKI NARODNI PREPOROD	
Pretpreporodno doba u Hrvatskoj	61
Hrvatski narodni preporod	64
Narodni preporod među Hrvatima izvan Banske Hrvatske	68
11. REVOLUCIJE 1848./49. STVARANJE NACIJA I NACIONALNIH DRŽAVA	
„Proljeće naroda” - revolucije 1848.	71
Odjek revolucije 1848. u Hrvatskoj	74
Europa iza sredine 19. stoljeća	76
12. USPON SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA (IZBORNA TEMA)	
Širenje SAD-a. Građanski rat	81
13. UMJETNOST MODERNOG DOBA –SLIKARSTVO, GLAZBA, KNJIŽEVNOST	
Kultura, umjetnost i svakodnevica tijekom 19. stoljeća	84
Kultura u Hrvatskoj potkraj 19. i na početku 20. stoljeća	86

IV.

HRVATSKA U DRUGOJ POLOVINI 19. STOLJEĆA

14. TEMELJ MODERNE HRVATSKE: IZGRADNJA HRVATSKOG GRAĐANSKOG DRUŠTVA	
Hrvatska u vrijeme novog apsolutizma	88
15. PARLAMENTARNI ŽIVOT U HABSBURŠKOJ MONARHIJI I HRVATSKIM ZEMLJAMA. OD LISTOPADSKE DIPLOME DO PRVOG SVJETSKOG RATA	
Hrvatska u Austro-Ugarskoj Monarhiji	92
Modernizacija Hrvatske u vrijeme Ivana Mažuranića	96
Hrvatska potkraj 19. stoljeća	99
Hrvatska na početku 20. stoljeća	102

V.

SVIJET POTKRAJ 19. I NA POČETKU 20. STOLJEĆA

16. VELIKE SILE U BORBI ZA MOĆ I UTJECAJ – PRIMJERI (IZBORNA TEMA)	
Interesi velikih sila u jugoistočnoj Europi	104
Imperijalizam i kolonijalizam	107
17. VOJNO-POLITIČKI SAVEZI I ODNOSI MEĐU DRŽAVAMA	
Vojno-politički savezi i krize uoči Prvog svjetskog rata	109
18. PRVI SVJETSKI RAT: IZMJENA GRANICA U EUROPI	
Veliki rat - Prvi svjetski rat	112
Nastavak i završetak Prvog svjetskog rata	115
Hrvatska u Prvom svjetskom ratu	118
Raspad Austro-Ugarske i nastanak Kraljevstva SHS	121

I. DRUŠTVENE I POLITIČKE PROMJENE DO BEČKOG KONGRESA

1. DOBA PROSVJETITELJSTVA

Prosvjetiteljstvo donosi novosti

1. Među sljedećim tvrdnjama zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (**dvije su tvrdnje netočne**). Na prazne crte upiši ispravljene tvrdnje.

- ☒ a) Prosvjetiteljstvo se javlja u okrilju plemićkog sloja.
- ☐ b) Prosvjetiteljstvo se javlja u Europi i Sjevernoj Americi u 17. i 18. stoljeću.
- ☒ c) Prosvjetiteljstvo se najprije javlja u Engleskoj jer je Engleska imala puno knjižnica.
- ☐ d) Jedna je od glavnih značajki prosvjetiteljstva kritika svih vidova društva.
- ☐ e) Temeljna postavka prosvjetiteljstva jest vjera u ljudski razum.

ISPRAVLJENE TVRDNJE:

1. Prosvjetiteljstvo se javlja u okrilju građanskog sloja.

2. Prosvjetiteljstvo se najprije javlja u Francuskoj.

2. Analiziraj ideje i stavove prosvjetitelja tako da popuniš sljedeću tablicu.

	STAVOVI PROSVJETITELJA
o položaju čovjeka u društvu	smatrali da su svi ljudi rođeni jednaki, ravnopravni i slobodni
o ljudskim pravima i slobodama	zagovarali ideje jednakosti pred zakonom, slobode govora i javnog izražavanja
o vjeri	zalagali se za vjersku toleranciju; protiv su samo jedne vjere
o društvenom uređenju i vlasti u državi	smatrali da je republika idealna državna zajednica; temelj društva je narod, a ne vladar

Prouči stavove prosvjetitelja iz popunjene tablice. Promisli i zaključi jesu li oni napredni ili nazadni. Obrazloži svoje mišljenje.

Stavovi prosvjetitelja su izrazito napredni. Zemlje koje danas smatramo modernim

demokracijama u svojim zakonima (često i Ustavu) imaju upravo ove odrednice.

3.

Objasni ulogu obrazovanja u vrijeme prosvjetiteljstva.

Obrazovanje se smatralo putem napretka. Prosvjetitelji smatraju da iz neobrazovanosti stanovništva proizlazi nepravda i nejednakost. U ovom razdoblju porastao je broj tiskanih knjiga, knjižara, čitaonica te časopisa. Na području društvenih i prirodnih znanosti ostvaren je napredak.

4.

Jedna od glavnih tekovina prosvjetiteljstva jest prva enciklopedija. Posjeti školsku knjižnicu, a knjižničara / knjižničarku zamoli da ti pokaže neku enciklopediju i da te pouči osnovnim značajkama enciklopedijskih izdanja. Saznanja iz tog posjeta pretoči u kratak sastavak.

INDIVIDUALNO

5.

Iz ponuđenih tvrdnji odaberi i zaokruži one koje opisuju načela prosvjetiteljstva (5 tvrdnji).

važnost obrazovanja – opće dobro – zaštita životinja – jednakost građana – plemićka prava –
sloboda govora – privilegije i povlastice – vjerske slobode – porezi

Iz izdvojenih tvrdnji odaberi jednu koju smatraš aktualnom i danas. Objasni svoj odabir.

INDIVIDUALNO

6.

Riješi rebus.
REP~~ZUB~~~~SLIKA~~Rješenje: REPUBLIKA

Prosvjetitelji su smatrali da je republika s trodiobom vlasti najpravedniji politički sustav.

Kako izgleda dioba vlasti u Republici Hrvatskoj?

U Republici Hrvatskoj državna je vlast ustrojena na načelu diobe vlasti na zakonodavnu (Hrvatski sabor), izvršnu (Vlada Republike Hrvatske) i sudbenu vlast (Vrhovni sud Republike Hrvatske).

7.

Vladare prosvijećene apsolutiste iz lijevog stupca poveži sa zemljama kojima su vladali iz desnog stupca tako da na crte upišeš odgovarajuće redne brojeve.

Marija Terezija

2

1. Pruska

Katarina II. Velika

3

2. Habsburška Monarhija

Fridrik II. Veliki

1

3. Rusija

8.

Objasni razliku između apsolutističkih vladara i vladara prosvijećenih apsolutista.

Apsolutizam se javio tijekom 17. stoljeća. Apsolutistički vladari su imali svu vlast u svojim rukama i nikome nije bilo dopušteno ograničiti vladareve ovlasti.

Tijekom 18. stoljeća neki su vladari prihvatili dio ideja prosvjetitelja. Ponajviše ideje o potrebi obrazovanja stanovništva i vjerskim slobodama. Poticali su i nove ideje u znanosti koje bi omogućile gospodarski napredak zemlje, ali i poboljšale život podanicima. Nove ideje o promjeni ustroja vlasti vladarima nisu bile prihvatljive, načela prosvjetitelja trebala su biti provedena u okrilju apsolutističkih država.

2. HRVATSKE ZEMLJE U VRIJEME DVORSKOG - PROSVIJEĆENOG APSOLUTIZMA

Hrvatske zemlje u drugoj polovini stoljeća

1. Sljedeće zadatke riješi na zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Plavo oboji hrvatske zemlje koje su se nalazile u sastavu Mletačke Republike.

Crveno oboji hrvatske zemlje koje su se nalazile u sastavu Habsburške Monarhije.

Žuto oboji Dubrovačku Republiku.

Vodoravnim crtama iscrtaj područje Vojne krajine.

Okomitim crtama iscrtaj područje triju županija koje su obnovljene u vrijeme Marije Terezije.

Upiši na zemljovid imena tih županija.

Upiši na zemljovid imena triju županija koje su činile Bansku ili Civilnu Hrvatsku.

2.

Ponuđene pojmove razvrstaj u tablicu (tri su okvira višak).

obnovljene slavonske županije – osnivanje pučkih škola na narodnom jeziku – podjela na okruge – njemački službeni jezik – modernizacija studija medicine – obavezno školovanje djece
ukinuće torture – vjerska tolerancija – urbari – osnutak Hrvatskog kraljevskog vijeća – poboljšani uvjeti u bolnicama

REFORME	MARIJA TEREZIJA	JOSIP II.
uprava i administracija	obnovljene slavonske županije	podjela na okruge
	osnutak Hrvatskog kraljevskog vijeća	njemački službeni jezik
obrazovanje	osnivanje pučkih škola na narodnom jeziku	obavezno školovanje djece
zdravstvo	modernizacija studija medicine	
	poboljšani uvjeti u bolnicama	
sudstvo	urbari	ukinuće torture
Crkva		vjerska tolerancija

3.

Riješi rebus.

PURA

ZUBAR

2, 3

99

Rješenje: URBAR

Objasni kako je Marija Terezija poboljšala položaj seljaštva.

Urbari su zbirke propisa kojima su određeni vrsta i opseg podavanja koje je zavisno seljaštvo moralo davati plemićima. Time su smanjene obveze seljaka, a njihovim uređenjem pokušalo se smanjiti prekomjerno iskorištavanje seljaka koje su provodili plemići.

4.

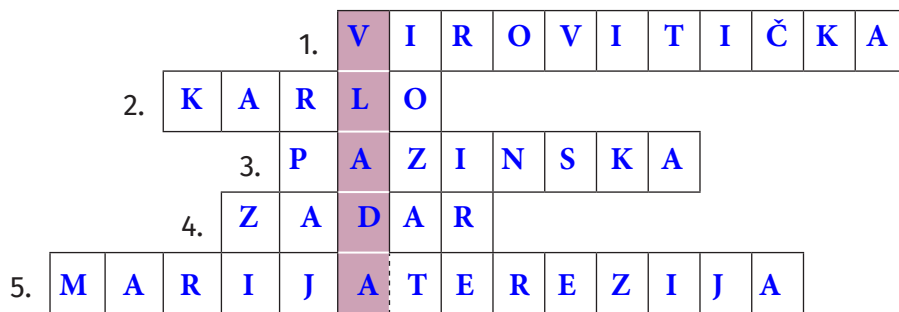
Nabroji gospodarske reforme Marije Terezije i Josipa II.

1. poticaj poljoprivrede i uvođenje novih kultura (lan, svilarstvo)
2. jačanje pomorske trgovine i trgovačkih putova
3. poticaj razvoju manufaktura
4. ulaganje u cestovni i riječni promet (gradnja i popravak putova, regulacija rijeka)

5.

Riješi križaljku.

U označenom okomitom stupcu krije se pojam koji će ti pomoći odgovoriti na pitanja postavljena ispod križaljke.

1. Ime jedne od županija koju je obnovila Marija Terezija.
2. Otac Marije Terezije. - _____ VI.
3. Dio Istre pod habsburškom vlašću - _____ knežija
4. Glavni grad mletačke Dalmacije.
5. Jedina žena na habsburškom prijestolju.

Rješenje: VLADA

Kako se zvala prva hrvatska vlada?

Prva hrvatska vlada zvala se Hrvatsko kraljevsko vijeće.

Tko joj je bio na čelu?

Na čelu hrvatske vlade se nalazio ban.

Gdje se nalazilo njezino sjedište?

Sjedište prve hrvatske vlade bilo je u Varaždinu od 1767. do 1776. Nakon toga u Zagrebu.

6.

Objasni razloge neuspjeha reformi cara Josipa II.

Razlozi neuspjeha reformi bili su **financijski problemi, ratni neuspjeh, nezadovoljstvo**

plemstva i narušeno zdravlje. Car je prije svoje smrti opozvao sve reforme; na snazi su ostale

odredbe o vjerskoj toleranciji i osobnoj ovisnosti seljaka.

7.

Izdvoji načine na koje su se prosvjetiteljske ideje širile hrvatskim zemljama.

1. **knjigama**

2. **novinskim člancima**

3. **donosili su ih trgovci, pomorci, putopisci i pustolovi**

4. **širili su ih Hrvati koji su se školovali u najprestižnijim europskim sveučilišnim centrima**

5. **donosili su ih strani umjetnici, slikari, kipari i arhitekti**

8.

Popuni sljedeću tablicu služeći se podacima dostupnim u udžbeniku i vlastitim dodatnim istraživanjem.

	IME I PREZIME	NAZIV DJELA ILI VRSTA DJELA	MJESTO DJELOVANJA ILI PODRIJETLO
slikar	Ivan Krstitelj Ranger	Sv. Marija Snježna u Belcu	Hrvatsko zagorje i okolica
	Frederik Benković	barokni slikar i grafičar	austrijske i talijanske zemlje
književnik	Tituš Brezovački	-Matijaš grabancijaš dijak -Diogeneš	Zagreb
	Matija Antun Relković	Satir iliti divji čovik	Slavonija
	Andrija Kačić Miošić	Razgovor ugodni naroda slovinskog	Dalmacija
glazbenik	Luka Sorkočević	prvi hrvatski skladatelj simfonija	Dubrovnik
znanstvenik	Ruđer Bošković	prirodne i matematičke znanosti	Dubrovnik

Pročitaj stihove Matije Antuna Relkovića iz djela *Satir iliti divji čovik* te odgovori na pitanja.

*Osim toga, Slavonijo moja,
jedna ima još falinga tvoja,
jer u tebi još ljudi imade,
koji dobro govorit ne znade.
(...) Jer ti nejmaš ni ortografije,
to jest knjige od pravopisanja
i od riči pravogovorenja,
koja uči lipo govoriti,
pravo pisat, a još bolje štiti.
Ti imadeš i pametnih ljudi,
ali neće da se nitko trudi, (...)*

*(...) Jer Slavonac ne da svoje dice,
da se idu učiti A, B, C,
nego ima običaj ovaki:
kad mu rekneš, odgovori svaki:
„Ni moj otac nije znao štiti,
al je mogo malo bolje piti;
naši stari nisu pisat znali,
al su bolje neg mi sastajali”.
O Slavonče! ti se vrlo varaš,
kojigod mi tako odgovaraš.*

(Matija Antun Relković, *Satir iliti divji čovik*, 4-5)

O kojem području Hrvatske govori pjesnik?

Pjesnik govori o području Slavonije.

Objasni kakav problem iznosi.

Iznosi problem slabog obrazovanja i nepismenosti. Ističe da nema knjiga koje se bave ortografijom odnosno pravopisom. Naglašava da djeca ne pohađaju škole.

Kakav je bio stav nekih Slavonaca prema problemu koji pjesnik iznosi?

Neki Slavonci smatraju da obrazovanje i školovanje nije potrebno jer se i njihovi pretci nisu školovali.

Podržavaš li njihov ili pjesnikov stav? Obrazloži svoje mišljenje.

INDIVIDUALNO

3. AMERIČKI RAT ZA NEOVISNOST, FRANCUSKA REVOLUCIJA I NAPOLEONOVO DOBA

Nastanak Sjedinjenih Američkih Država

1.

Sljedeće zadatke riješi uz pomoć zemljovida i na zemljovidu.

Crveno oboji područje 13 kolonija.

Zeleno oboji područje koje je SAD dobio Mirom u Parizu.

Kosim crtama iscrtaj područje prve britanske kolonije u Sjevernoj Americi.

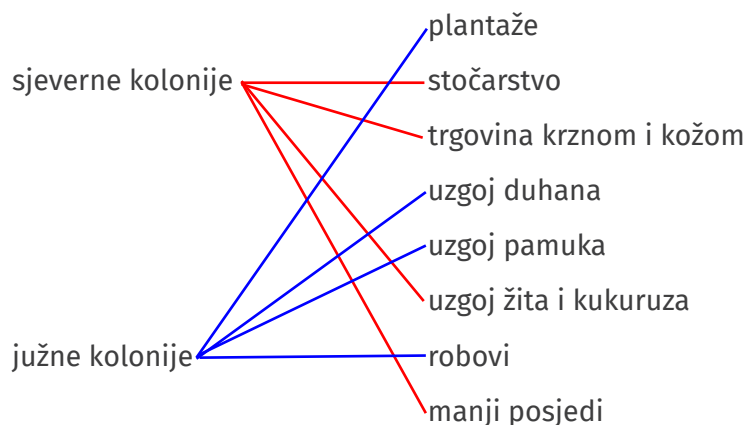
Na odgovarajuće crte upiši **(jedna je crta višak)**:

- prvo naselje britanskih kolonista u Americi
- grad u kojem je izbila pobuna kolonista 1773.
- grad u kojem je proglašena neovisnost SAD-a.

2.

Svakom od pojmova iz lijevog stupca pridruži po četiri pojma iz desnog stupca. Koristi različite boje.

3.

Među sljedećim tvrdnjama zaokruži slovo ispred **netočnih** tvrdnji (dvije su tvrdnje netočne).

Na prazne crte upiši ispravljene tvrdnje.

- a) Britanska kolonijalna politika težila je gospodarskom napretku Amerike.
- b) Sedmogodišnjim ratom Britanci su učvrstili svoj položaj na američkom tlu.
- c) Uzrečica *Nema oporezivanja bez predstavljanja!* ponajbolje opisuje francusko-britanski odnos.
- d) Iako su bile podređene britanskoj kruni, britanske su kolonije u Americi tijekom stoljeća uspjele razviti određeni stupanj samostalnosti

ISPRAVLJENE TVRDNJE:

1. Britanska kolonijalna politika težila je gospodarskom napretku "matične" britanske zemlje.
2. Uzrečica *Nema oporezivanja bez predstavljanja!* ponajbolje opisuje američko-britanski odnos.

4.

Na temelju ponuđenih ključnih pojmova opiši događaj poznat kao Bostonska čajanka.

britanska vlada – Istočnoindijska kompanija – čaj – 1773. – monopol – kolonisti – nezadovoljstvo – bostonska luka – Indijanci

Bostonska čajanka označava uvod u američki rat za neovisnost. Britanska vlada dala je

Istočnoindijskoj kompaniji monopol na uvoz čaja u američke kolonije. Američkim trgovcima je

nanesena velika šteta i ta je odluka izazvala nezadovoljstvo stanovništva. Kolonisti, prurušeni u

Indijance, pobacali su u more sanduke čaja s britanskih brodova. To se dogodilo u Bostonu 1773.

5.

Analiziraj Deklaraciju neovisnosti tako da popuniš sljedeću tablicu.

	Deklaracija neovisnosti
datum	4. srpnja 1776.
mjesto	Philadelphia
tvorac	Thomas Jefferson
glavna odluka Deklaracije	Neotuđivo prirodno pravo čovjeka na jednakost, život, slobodu i težnju k sreći.
Kakve ideje zagovara?	Deklaracija zagovara pravo naroda na neovisnost, slobodan izbor vladavine, kao i pravo na promjenu vlade koja šteti navedenim pravima.
Na koji će dokument utjecati?	Na načelima Deklaracije neovisnosti nastala je Deklaracija o pravima čovjeka i građanina u Francuskoj.

6.

Riješi rebus. AMERIČKI

USTA

V

Rješenje: AMERIČKI USTAV

7.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Objasni za što su se zalagali federalisti, a za što antifederalisti.

federalisti - zagovarali snažnu centralnu vlast

antifederalisti - zalagali se za veća prava država

Kako je državu uredio Ustav SAD-a iz 1787.?

Ustav Sjedinjenih Američkih Država iz 1787. je državu uredio kao federaciju.

Analiziraj podjelu vlasti u SAD-u tako da popuniš sljedeću tablicu.

izvršna vlast	sudska vlast	zakonodavna vlast
predsjednik SAD-a	Vrhovni sud	Kongres

U označenom okomitom stupcu krije se pojam koji će ti pomoći odgovoriti na zadatak postavljen ispod križaljke.

[illegible]

1. Isključivo pravo na trgovinu, tržišni
2. Ime prvog američkog predsjednika Washingtona.
3. Imao izvršnu vlast u američkim kolonijama, britanski
4. Prva britanska kolonija u Sjevernoj Americi.
5. Grad uz koji vežemo „čajanku” 1773.
6. Kontinent s kojeg su u Ameriku dopremani robovi.
7. Biljka, rasla na velikim plantažama u južnim kolonijama pod britanskom vlašću u Sjevernoj Americi.
8. Biljka, rasla na velikim plantažama u južnim kolonijama pod britanskom vlašću u Sjevernoj Americi.
9. Biljka, rasla na velikim plantažama u južnim kolonijama pod britanskom vlašću u Sjevernoj Americi.

Rješenje:

Jedna od dviju francuskih kolonija u Sjevernoj Americi LOUISIANA

9.

Pročitaj povijesni izvor i odgovori na pitanja.

Prvih deset amandmana (izmjena i dopuna) u Ustavu SAD-a naziva se Povelja o pravima (*Bill of Rights*).

Prvi amandman glasi:

Kongres ne smije donijeti nikakav zakon koji se odnosi na ustanovljavanje religije, ili zabranjivanje njezina slobodnog prakticiranja; ili uskratiti slobodu govora ili tiska; ili pravo građana na mirno okupljanje, te da od Vlade traže ispravljanje nepravdi.

(<http://www.ushistory.org/documents/amendments.htm#amend01>)

Koja su prava zajamčena Prvim amandmanom?

sloboda vjeroispovijesti

sloboda govora i tiska

pravo na mirno okupljanje radi ispravljanja nepravdi

Postoje li sličnosti s prosvjetiteljskim idejama? Obrazloži svoj odgovor.

Sličnosti su vrlo velike jer prosvjetitelji zagovaraju ideje jednakosti pred zakonom, slobode

govora i javnog izražavanja. Zalažu se za vjersku toleranciju. Smatraju da su ljudi rođeni

jednaki, ravnopravni i slobodni.

Francusko društvo uoči revolucije

1.

Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna, zaokruži NE. Za netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravnu tvrdnju.

Francusko je društvo u drugoj polovini 18. stoljeća bilo podijeljeno u pet staleža.

DA ☒ NE

Francusko je društvo u drugoj polovini 18. stoljeća bilo podijeljeno u tri staleža.

Pučanstvo (seljaštvo, građanstvo, radništvo, vojnici) je činilo Treći stalež.

☒ DA NE

Osnovu položaja pojedinca u društvu činilo je školovanje i osobna sposobnost.

DA ☒ NE

Osnovu položaja pojedinca u društvu činilo je samo rođenje.

Društveno uređenje na području Francuske naziva se starim poretom.

☒ DA NE

2.

Objasni i dokaži tvrdnju da su unutar svakog od triju staleža postojale razlike.

Svećenstvo - dijelilo se na visoko i niže. Visoko svećenstvo je uglavnom dolazilo iz plemićkih obitelji i njima su bile namijenjene biskupske i više službe. Većinu svećenstva činili su obični svećenici i redovnici, koji su živjeli skromno.

Plemstvo - dijelilo se na tradicijsko i dvorsko. Tradicijsko je plemstvo ugled temeljilo na podrijetlu, vlasništvu nad posjedom, vojnoj i administrativnoj službi, uglavnom u provinciji. Dvorsko je plemstvo svoj položaj temeljilo na nasljednoj službi u kraljevskom administrativnom aparatu.

Treći stalež - većinu činili osiromašeni i obespravljeni seljaci. Manji dio Trećeg staleža su bili građani i radnici. Tu je bilo i uglednih trgovaca, obrtnika, bankara i različitih poduzetnika, neki od njih su bili bogatiji i od pripadnika prvih dvaju staleža.

3.

Promotri karikaturu i odgovori na pitanja.

Promisli i zaključi što prikazuje ova karikatura.

Prikazuje nejednakost francuskog društva ipodjelu na tri staleža.

U odgovarajući okvir upiši koga predstavlja svaka od triju osoba na karikaturi.

seljak - treći stalež

svećenik - prvi stalež

plemić - drugi stalež

U kojoj se mjeri prikaz na karikaturi poklapa s navodima iz teksta u udžbeniku? Objasni svoj odgovor.

Iako su postojale razlike među svećenicima i plemićima, svi su oni bili pripadnici prva dva povlaštena staleža. Treći stalež je imao obveze, ali ne i prava pa će zagovarati izjednačavanje prava staleža.

4.

Zaokruži slova ispred netočnih odgovora (dva su netočna odgovora).

Gospodarske prilike u Francuskoj druge polovine 18. stoljeća obilježili su:

- a) glad
- ☒ b) porast općeg blagostanja
- c) iscrpljena državna blagajna
- d) raskošni i raskalašeni život dvora Luja XVI.
- ☒ e) uspješna porezna reforma.

5.

Pojmove s popisa razvrstaj u posljedični niz.

ukinuta podjela žita – glad – nestanak kruha – porast cijena – slaba žetva

ukinuta podjela
žita

slaba žetva

porast cijena

nestanak kruha

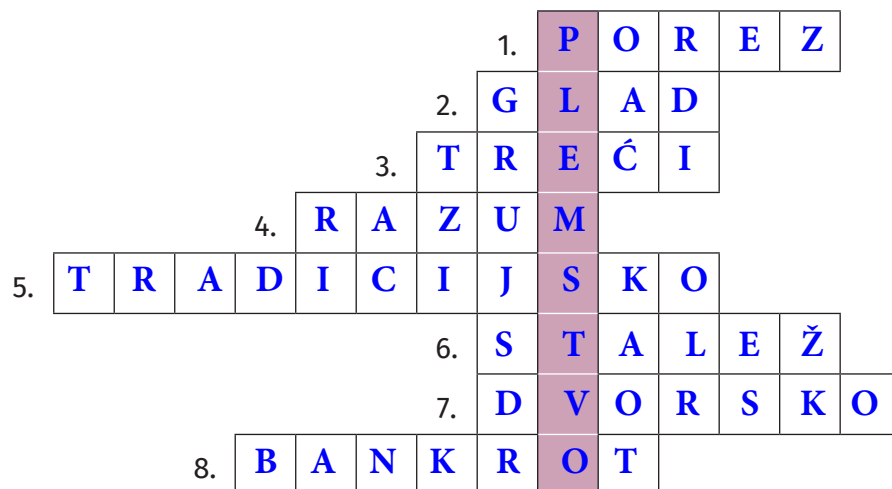
glad

6.

Riješi križaljku.

U označenom okomitom stupcu krije se pojam koji će ti pomoći odgovoriti na zadatak postavljen ispod križaljke.

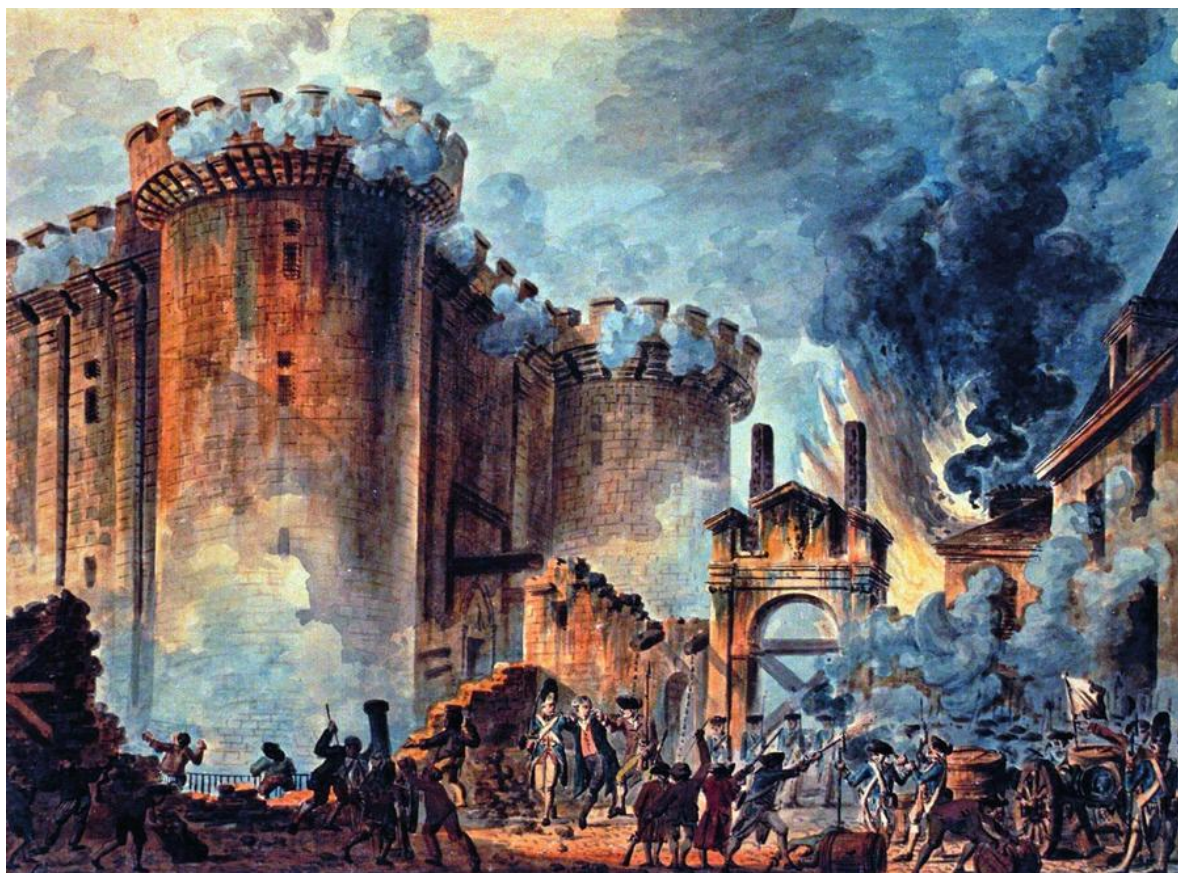

1. Davanje, novac koja građani plaćaju državi.
2. Izbila u Francuskoj u drugoj polovini 18. stoljeća zbog porasta cijena hrane i općeg siromaštva.
3. Činili su ga seljaštvo, građanstvo i radništvo. (..... stalež)
4. Prosvjetitelji su zagovarali vjeru u ljudski
5. Naziv za vrstu plemstva u Francuskoj u drugoj polovini 18. st.
6. U Francuskoj, u drugoj polovini 18. st., prvi, drugi i treći
7. Naziv za vrstu plemstva u Francuskoj u drugoj polovini 18. st.
8. Obustava plaćanja, nesposobnost plaćanja; prijetio Francuskoj u drugoj polovini 18. st.

Rješenje:

Drugi stalež u Francuskoj **PLEMSTVO**

Revolucija donosi promjene

1.

Ilustracija prikazuje napad na Bastilleu. Promotri ilustraciju i odgovori na pitanja.

Koje su skupine stanovništva prikazane na ilustraciji?

Na ilustraciji su prikazani narod (građani Pariza) i vojnici.

Što misliš, tko od njih napada, a tko brani tvrđavu?

Građani napadaju, a vojnici brane. Među građanima se nalaze i vojnici koji zajedno s njima sudjeluju u napadu.

Zaključuje li prikazan početak napada ili je napad već u punom jeku. Obrazloži svoje mišljenje.

Napad je u punom jeku što se vidi po oštećenim zidovima i dimu zapaljenih zgrada.

Opiši izgled napadnute tvrđave.

Napadnuta tvrđava ima visoke i debele obrambene zidove. Otvori su vrlo mali. U vrijeme napada u tvrđavi se nalazio gradski zatvor i oružarnica. Iako izgleda teško osvojiva, narod ju je uspio osvojiti na juriš.

Koje se vrste oružja mogu prepoznati na ilustraciji?

Na ilustraciji se mogu prepoznati puške i topovi.

U čemu je značenje osvajanja Bastille 14. srpnja 1789.?

Taj se događaj smatra početkom Francuske revolucije i slavi se kao Nacionalni dan.

2.

Među ponuđenim riječima zaokruži slova ispred riječi koje čine krilaticu Francuske revolucije. (tri su točna odgovora.)

Koje su krilatice Francuske revolucije?

sloboda

b) sloga

bratstvo

d) brižnost

jednakost

3.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Objasni kako je *Deklaracija o pravima čovjeka i građanina* određivala:

a) položaj pojedinca u društvu

Deklaracijom su sloboda, jednakost i nepovredivost privatnog vlasništva proglašeni neotudivim pravima čovjeka.

b) društvenu ulogu naroda u cjelini.

Deklaracija je utvrđivala temeljna prava pojedinca i građanstva te načela ustrojstva vlasti putem volje naroda. Njezine odredbe postale su osnova novog društvenog uređenja.

4.

Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna, zaokruži NE. Za netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravnu tvrdnju.

Nakon donošenja ustava svi su francuski građani imali pravo glasa.

DA – ☒ NE

Nakon donošenja ustava politička prava imali su samo muškarci stariji od 25 godina i to samo oni s prihodima iznad određene granice.

Revolucionarne vlasti oduzele su posjede Katoličkoj Crkvi.

☒ DA – NE

Žirondinci su ukinuli monarhiju i proglasili republiku.

DA – ☒ NE

Jakobinci su ukinuli monarhiju i proglasili republiku.

Kraljev položaj znatno se popravio nakon dolaska jakobinaca na vlast.

DA – ☒ NE

Kraljev položaj znatno se pogoršao nakon dolaska jakobinaca na vlast.

5.

Pročitaj povijesni izvor koji je dio govora Olympe de Gouges. Potom odgovori na pitanja..

Glavni prijestup Luja Capeta, morate se složiti, bio je taj što je rođen kao kralj u doba kada je filozofija potihom polagala temelje republike. Ukinuli smo kraljevstvo. Narod, tron – izgubio je sve. Budimo milostivi i ostavimo ga na životu. Da je pobijedio, bili bismo rojalisti, ljudi ovise o situaciji! Svrgnuvi ga s prijestolja, uništiti smo sva žezla svijeta – suverenost naroda ostvarilo je svoje pravo; ne smijemo ga kazniti zbog neznanja naših predaka ili prijestupa njegovih. (...) Budimo republikanci i protjerajmo Luja Capeta, pa neka svi moćnici drhte!

(Olympe de Gouges, *Défenseur officieux de Louis Capet*, [Paris], De l'imprimerie de Valade, fils aîné, rue J.J. Rousseau, n° 12, 1792)

Istraži tko je bila Olympe de Gouges?

Bila je francuska dramatičarka i politička aktivistica te autorica Deklaracije o pravima žena i građanki.

Promisli i zaključi tko bi bio Luj Capet, koji se spominje u tekstu.

Luj Capet je bio francuski kralj Luj XVI.

Objasni kakvo je stajalište Olympe de Gouges u pogledu sudbine Luja Capeta.

Ona se protivi njegovom pogubljenju i zalaže se da ga ostave na životu.

Zaključi je li Olympe de Gouges zagovornica monarhije ili republike.

Olympe de Gouges je zagovornica republike, što se vidi iz zadnje rečenice navedenog povijesnog izvora.

6.

Riješi križaljku. U rješavanju križaljke pomoći će ti ispremiješana slova u riječima pored svakog pojma.

U označenom okomitom stupcu krije se pojam koji će ti pomoći odgovoriti na zadatak postavljen ispod križaljke.

1.	R	O	B	E	S	P	I	E	R	R	E
2.	P	R	U	S	K	A					
3.			S	L	O	B	O	D	A		
4.			T	R	E	Ć	I				
5.			G	I	R	O	N	D	E		
6.			V	A	L	M	Y				
7.		R	E	P	U	B	L	I	K	A	
8.	A	N	T	O	A	N	E	T	A		

- Vođa jakobinaca (prezime). **BESRIEPORE**
- Godine 1792. zajedno s Habsburškom Monarhijom napala je Francusku. **SKPRUA**
- Dio krilatice Francuske revolucije. **BOSLODA**
- Stalež koji je činila većina stanovništva u Francuskoj. **ĆIRET**
- Po tom su okrugu žirondinci dobili ime. **RODIGONE**
- Mjesto bitke u kojoj je 1792. pobijedila francuska revolucionarna vojska. **LYMAV**
- Proglašena nakon ukidanja ustavne monarhije. **KAREBLIPU**
- Supruga francuskog kralja Luja XVI., Marija. **TENATOANA**

Rješenje:

Tvrđava, gradski zatvor i oružarnica, osvojena 14. srpnja 1789. **BASTILLE**

Nastavak i kraj revolucije

1. Uz pomoć sljedećeg niza riječi opiši situaciju u Francuskoj 1793.

manjak hrane – nezadovoljstvo – proturevolucionari – nemiri – okrutnosti – protufrancuska koalicija.

Tijekom revolucije došlo je do ogromnog porasta cijena. Manjak hrane doveo je do određivanja njezinih najvećih dopuštenih cijena te zaplijene živežnih namirnica. Izbili su nemiri i došlo je do nezadovoljstva gradskih slojeva. Pristaše kralja su nakon njegovog smaknuća podigle ustanak.

Ustanak su obilježili okrutnost te velik broj žrtava, ponajprije proturevolucionara. Zbog vojnih uspjeha francuske revolucionarne vojske i straha od širenja revolucije, Pruska i Habsburška Monarhija organizirale su protufrancusku koaliciju, kojoj su se pridružile i druge europske zemlje.

2. Analiziraj doba jakobinske diktature tako da popuniš sljedeću tablicu.

	JAKOBINSKA DIKTATURA
razdoblje	od lipnja 1793. do 1795.
Tko je na čelu diktature?	Odbor javnog spasa, revolucionarna izvršna vlast, na čelu se nalazio Maximilien Robespierre.
Protiv koga je usmjerena?	Protiv svećenstva i plemstva, kasnije protiv svih protivnika jakobinaca.
postupci diktatorske vlasti	progoni, suđenja, zatvaranja, ubojstva i smaknuća na giljotini

3. Dopuni sljedeće rečenice.

Napoleonovim ratnim djelovanjem u Italiji prestala je postojati Mletačka

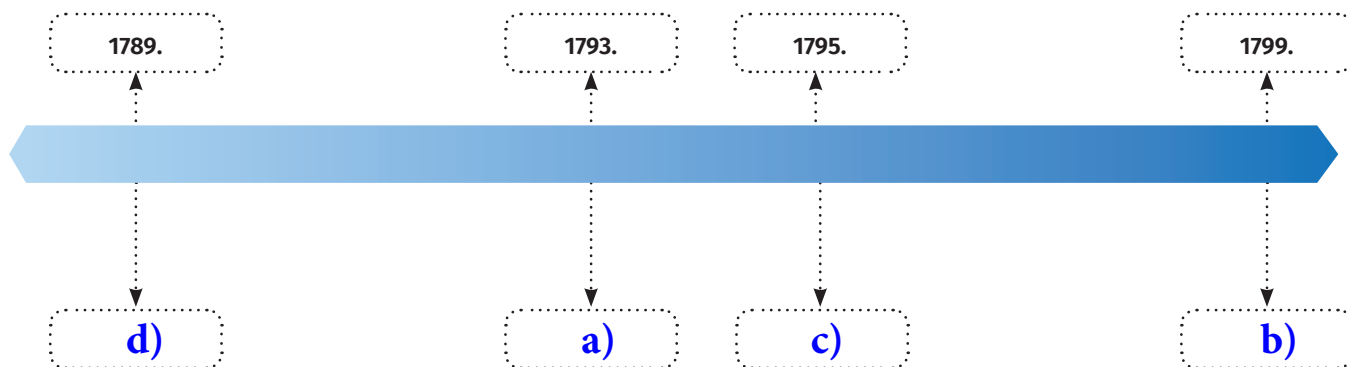
Republika (upisati naziv države).

To je potvrđeno mirom u Campoformiju 1797.

4.

Na vremenskoj crti kronološki poredaj sljedeće događaje iz razdoblja Francuske revolucije, tako da slovo ispred svakog događaja upišeš u odgovarajući okvir na vremenskoj crti.

- a) smaknuće kralja Luja XVI.
- b) uspostava konzulata
- c) uspostava Direktorija
- d) napad na Bastille

5.

Promotri sliku i odgovori na pitanja.

Koja je osoba prikazana na slici?

Na slici je prikazan Napoleon Bonaparte.

Opiši njegov politički uspon.

Napoleon Bonaparte je bio francuski vojskovođa plemićkog
podrijetla. Istakao su u ratnim pohodima protiv Habsburške Monarhije u
sjevernoj Italiji i Velike Britanije u Egiptu. Ukinuo je Direktorij 1799. i
proglasio Konzulat. Dao se izabrati za doživotnog konzula, a 1804. se proglasio carem.

Promisli i zaključi je li on bio zagovornik republike ili monarhije. Obrazloži svoje mišljenje.

Napoleon je bio zagovornik monarhije.

To je pokazao ukidanjem republike i krunjenjem za cara 1804.

6.

Sljedeće oblike vladavine u Francuskoj poredaj kronološki tako da na prazne crte upišeš odgovarajuće redne brojeve od 1. do 6.

Republika	<u>3.</u>
Direktorij	<u>4.</u>
Apsolutistička monarhija	<u>1.</u>
Carstvo	<u>6.</u>
Ustavna monarhija	<u>2.</u>
Konzulat	<u>5.</u>

7.

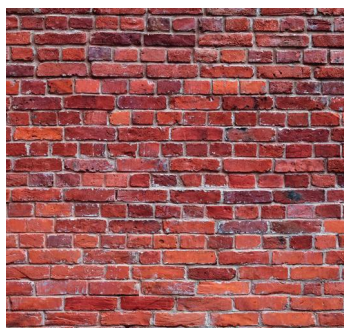
Riješi rebus.

KORNJAČA

1, 2, 3

ZID

KAPA

Rješenje: KORZIKA

Poveži pojam iz rješenja s Napoleonom Bonaparteom.

Korzika je otok u Sredozemnom moru na kojemu se rodio francuski vojskovođa i car

Napoleon Bonaparte.

Europa u vrijeme Napoleona Bonapartea

1.

Sljedeće zadatke riješi na slijepom zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Crveno oboji Francusku 1812.

Zeleno oboji francuske saveznike 1812.

Plavo oboji francuske protivnike 1812.

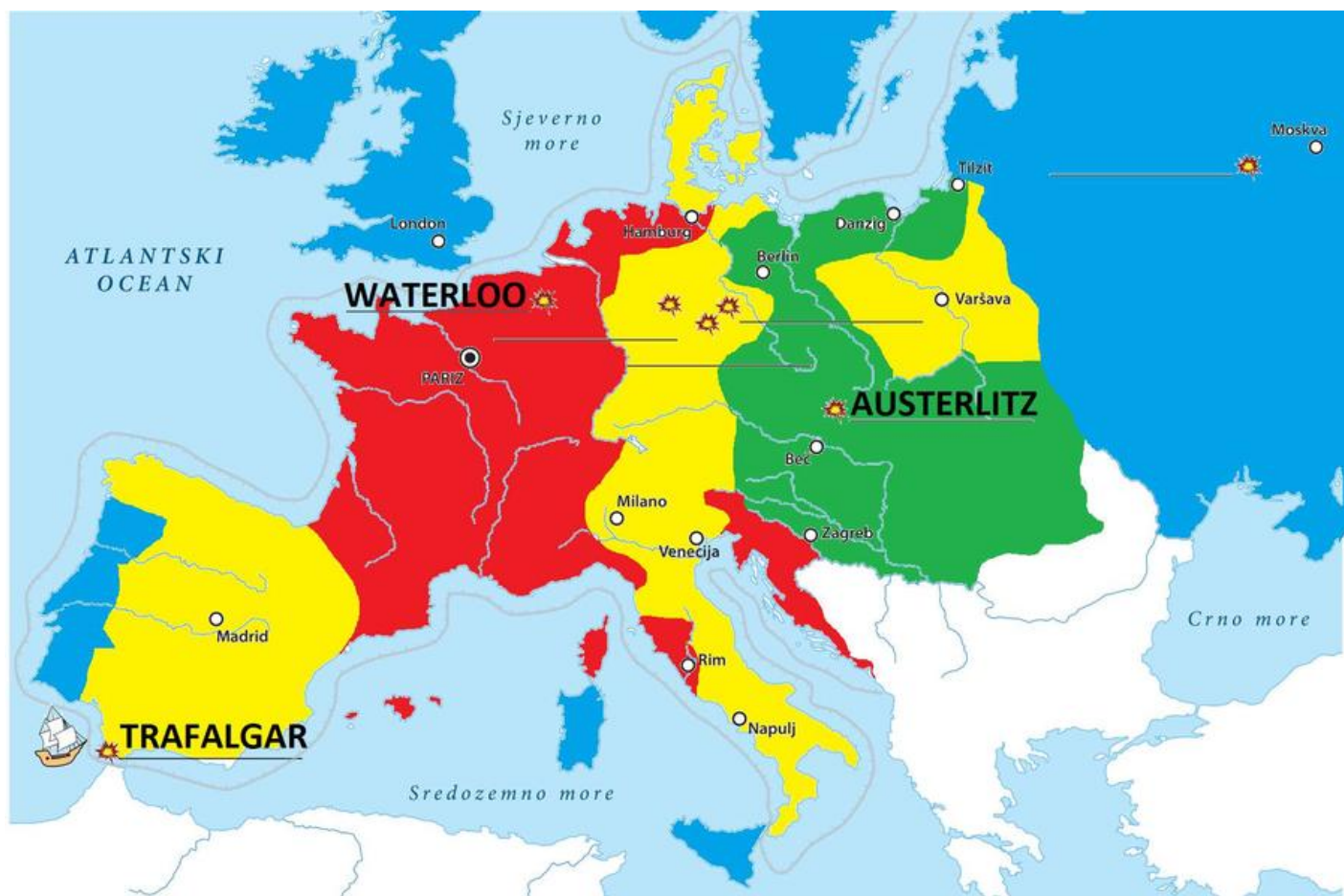
Žuto oboji područja ovisna o Francuskoj (satelitske države).

Na odgovarajuću crtu na zemljovidu upiši **(četiri bitke na karti su višak):**

Bitka kod Austerlitz

Bitka kod Trafalgara

Bitka kod Waterlooa.

2.

Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna, zaokruži NE.
Za netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravnu tvrdnju.

Pod Napoleonovom vlašću našlo se područje od Portugala i Španjolske na jugozapadu do ruskih granica na istoku Europe.

DA - NE

U sestrinskim su državama uglavnom upravljali pripadnici Napoleonove osobne straže.

DA - NE

U sestrinskim su državama uglavnom upravljali članovi Napoleonove obitelji.

Španjolci su gerilskim načinom ratovanja nanosili Francuzima velike ljudske i materijalne gubitke.

DA - NE

Nakon poraza kraj Trafalgara Napoleon je prema Velikoj Britaniji od 1806. nastojao provoditi pomorsku blokadu.

DA - NE

Nakon poraza kraj Trafalgara Napoleon je prema Velikoj Britaniji od 1806. nastojao provoditi kontinentalnu blokadu.

3.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Izdvoji tri obilježja kontinentalne blokade.

1. Stroga kontrola trgovačkih brodova.

2. Obvezni pristanak brodova u francuskim lukama.

3. Zabrana ikakvog pristanka u britanskim lukama (čak i za neutralno brodovlje).

Objasni koje su bile posljedice kontinentalne blokade za Francusku.

Velika Britanija je uzvratila pomorskom blokadom francuskih luka i luka francuskih saveznika te prijetnjom potapanja brodovlja koje trguje s Francuzima.

Blokada je više štetila slabo industrijaliziranim dijelovima Francuske, Nizozemskoj te područjima uz Sjeverno i Baltičko more, gdje se razvilo krijumčarenje.

Zbog gospodarskih gubitaka, Rusija je 1810. prekinula blokadu, što je bio jedan od uzroka Napoleonova neuspješnog napada na Rusiju, a to je bio početak njegovog kraja.

4.

Pročitaj izabrane članke Berlinskog dekreta iz 1806., kojim se uvodi kontinentalna blokada:

Čl. 2. Zabranjuje se sva trgovina i korespondencija s Britanskim otočjem. Posljedično, pisma ili paketi na putu za Englesku ili Englezima ili napisana na engleskom jeziku bit će zaplijenjena.

Čl. 4. Sva skladišta, roba ili bilo koja imovina koja pripada engleskom podaniku držat će se pravovaljanom svojinom.

Čl. 7. Brodovi koji dolaze izravno iz Engleske ili iz engleskih kolonija, ili brodovi koji su bili ondje od proglašenja ovog dekreta, neće biti primljeni u nijednoj luci.

(Robinson, James Harvey, *Readings in European History*, vol. 2. Boston: Ginn, 1904, 504-505)

Zaključite protiv koje su države usmjerene te odredbe.

Odredbe su usmjerene protiv Engleske.

Jesu li odredbe usmjerene i protiv nekih drugih država? Ispiši dio teksta koji upućuje na to.

Odredbe su usmjerene i protiv svih drugih država koje trguju s Engleskom ili njenim

kolonijama. O tome govori čl. 7. " Brodovi koji dolaze izravno iz Engleske ili iz engleskih

kolonija, ili brodovi koji su bili ondje od proglašenja ovog dekreta, neće biti primljeni u

nijednoj luci."

5.

Među sljedećim obilježjima zaokruži slova ispred **triju** obilježja *Građanskog zakonika*.

- a) žensko pravo glasa
- ☒ b) jednakost pred zakonom
- ☒ c) nepovredivost privatnog vlasništva
- d) obavezno niže školstvo
- ☒ e) jamstvo vjerskih sloboda
- f) prisilni javni radovi

Zaključite zašto je *Građanski zakonik* poslužio kao osnova za razvoj modernog europskog građanskog društva.

Građanski zakonik je poslužio kao osnova izrade nacionalnih zakonika i kao osnova modernog

europskog građanskog društva. Zakonik je definirao i ujednačio zakonska prava svih građana.

Jednakost svih građana pred zakonom kao i nepovredivost privatnog vlasništva doveli su do

ukidanja svih staleških nejednakosti. Razgraničeno je građansko pravo od crkvenog prava te

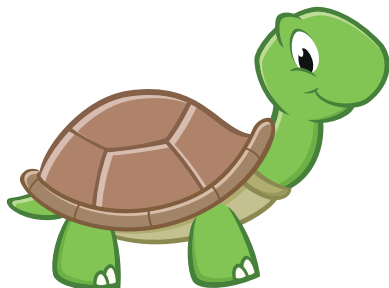
su zajamčene vjerske slobode. Osigurana je sloboda poduzetništva i izbora zanimanja.

6.

Riješi rebus.

K O R N J A Č A

1, 2, 3

”

~~K~~ U P U SRješenje: KORPUS

Pojam iz rješenja označava vojnu postrojbu s vlastitim zapovjedništvom i mogućnošću samostalnog djelovanja za vrijeme sukoba.

Čijoj je vojsci pripadala ta vojna postrojba?

Korpus je pripadao francuskoj vojsci, a nastao je u sklopu reforme vojske koju je proveo Napoleon.

Koja je još vojna postrojba osiguravala premoć na bojnom polju?

Premoć na bojnom polju je osiguravala je upotreba pokretnog (lakog) topništva.

Opiši u čemu se očitovala Napoleonova vojno-taktička genijalnost.

Napoleon je primijenio novu vojnu taktiku i proveo niz reformi vojske kojima se bitno

odmaknuo od dotad uobičajenog načina ratovanja. Povećao je broj aktivnih vojnika i izvršio

podjelu vojske u korpuse. Drugačiji ustroj mu je omogućio brzo i učinkovito premještanje

vojske te vođenje bitaka na znatno većem prostoru nego što je to bilo ranije. Dio vojske

je zadržavao glavninu neprijateljskih snaga, a ostali korpusi su ih okruživali iz raznih pravaca.

Protivnik je ostajao bez podrške i bez opskrbe iz pozadine. Učinkovito je koristio pokretno

(lako) topništvo. Topničkom paljbom je nastojao stvoriti pukotinu u protivničkoj liniji, a

tamo je prodiralo francusko pješništvo i konjica. Isticanje na bojnom polju davalo je mogućnost

vojnog i društvenog uspona mladim časnicima zbog čega su bili visoko motivirani.

Novi europski poredak – Bečki kongres

1.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Objasni koji je bio povod Napoleonovu pohodu na Rusiju.

Povod za napad na Rusiju bilo je rusko kršenje kontinentalne blokade Velike Britanije koju je Napoleon uveo 1806. nakon poraza kod Trafalgara.

Objasni rusku vojnu taktiku. Što je njome postignuto?

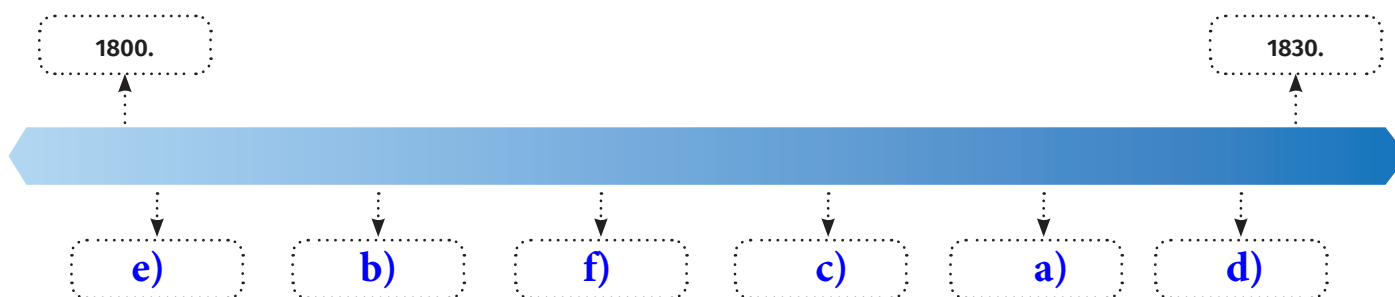
Rusi su primijenili taktiku izbjegavanja velikih bitki i taktiku spaljene zemlje. Logistika (opskrba vojske hranom, streljivom i ostalim materijalima) Napoleonove vojske je na taj način bitno oslabila.

Što je Napoleona dočekalo u Moskvi? Zašto?

Moskva je bila napuštena, zapovjednik ruske vojske general Kutuzov naredio je evakuaciju stanovnika, a nedostajalo je i hrane te drugih potrepština.

2.

Sljedeće događaje poredaj kronološki na vremenskoj crti tako da slovo ispred svakog događaja upišeš u odgovarajući okvir.

a) Bitka kod Waterlooa

b) Napoleonovo utamničenje na otoku Elbi

c) vladavina 100 dana

d) Napoleonovo zatočenje na otoku Sv. Helena

e) Bitka naroda

f) početak Bečkog kongresa

3.

Zaokruži slovo ispred netočnog odgovora (jedan je odgovor netočan).

Koje su europske sile imale ključnu ulogu na Bečkom kongresu?

- ☒ a) Švedska
- b) Velika Britanija
- c) Austrija
- d) Rusija

4.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Opiši novu političku kartu Europe stvorenu odlukama Bečkog kongresa.

Nakon višemjesečnih pregovora obnovljen je poredak i granice koje su postojale prije
Francuske revolucije i Napoleona. Francuska je vraćena u granice koje je imala prije 1789.
odnosno ratova protiv protufrancuske koalicije i osvajačkih ratova koje je poduzeo Napoleon
Bonaparte.

Objasni glavnu zadaću Svete alijanse.

Sveta alijansa je osnovana u Parizu 1815., savez su pokrenuli ruski, pruski i austrijski vladar.
Čuvanje poretka uspostavljenog Bečkim kongresom te sprječavanje mogućih revolucionarnih
pokreta.

Što su odluke Bečkog kongresa značile za tekovine Francuske revolucije?

Odlukama Bečkog kongresa tekovine Francuske revolucije trebale su biti izbrisane jer je
obnovljen poredak koji je bio prije Francuske revolucije, a pobjedu su ponovno odnijeli
"stari režimi".

5.

Među sljedećim državama zaokruži dvije države koje nisu bile potpisnice Svete alijanse.

Pruska – Rusija Osmansko Carstvo – Austrija Velika Britanija

4. FRANCUSKA VLADAVINA U HRVATSKIM ZEMLJAMA

Hrvatske zemlje pod francuskom vlašću

1.

Sljedeće zadatke riješi na slijepom zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Crveno oboji hrvatska područja pod francuskom vlašću 1805. – 1809.

Zeleno oboji hrvatska područja pod austrijskom vlašću 1805. – 1809.

Žuto oboji državu koju su Francuzi ukinuli 1808.

Kosim crtama iscrtaj područje Ilirskih pokrajina.

Na odgovarajuće crte na zemljovidu upiši **(jedna je crta višak)**:

sjedište francuske civilne uprave **(upisati naziv grada)**

sjedište francuske vojne uprave **(upisati naziv grada)**

sjedište Ilirskih pokrajina **(upisati naziv grada)**.

Zakruži mjesto gdje su se susretale granice triju carstava.

2.

Izbaci uljeza. Prekriži mirovni sporazum koji nije izravno utjecao na hrvatske zemlje.

Mir u Campoformiju – Mir u Schönbrunnu – **Mir u Tilzitu** – Mir u Požunu

3.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Kako se nazivala upravno-politička cjelina pod francuskom vlašću na području hrvatskih zemalja koja je formirana nakon Mira u Schönbrunnu?

Nakon Mira u Schönbrunnu na području južno od rijeke Save formirane su Ilirske pokrajine.

Gdje se nalazilo njezino sjedište?

Sjedište Ilirskih pokrajina nalazilo se u Ljubljani.

Koja je bila titula njezina upravitelja?

Upravitelj Ilirskih pokrajina nosio je titulu generalnog guvernera.

4.

Analiziraj francuske reforme u hrvatskim krajevima tako da ponuđene natuknice razvrstaš u ispravan stupac u tablici (u stupcima je različit broj natuknica).

priznavanje prava vlasništva

uređenje bolnica

gradnja novih i popravak starih cesta

opća vojna obaveza

carinske olakšice

ukidanje cehovskih udruženja

otvaranje pučkih i srednjih škola

podjela na okružja, kotare i općine

osnivanje gospodarskih komora

nastava na „ilirskom” jeziku

jednakost pred zakonom

SUDSTVO	UPRAVA	ŠKOLSTVO	GOSPODARSTVO
priznavanje prava vlasništva	uređenje bolnica	otvaranje pučkih i srednjih škola	gradnja novih i popravak starih cesta
jednakost pred zakonom	opća vojna obaveza	nastava na "ilirskom" jeziku	carinske olakšice
	podjela na okružja, kotare i općine		ukidanje cehovskih udruženja
			osnivanje gospodarskih komora

5.

Uz pomoć sljedećeg niza riječi opiši nezadovoljstvo francuskom upravom u hrvatskim zemljama.

reforme – kontinentalna blokada – teški porezi – novačenje – kontrola nad crkvenim dobrima – pobune

Zbog provedenih reformi izbijaju prva nezadovoljstva. Gospodarske reforme nisu bile dostatne za oporavak dalmatinskog gospodarstva, a trgovinu je unazadila kontinentalna blokada.

Velik broj seljaka ostao je bez zemlje zbog ukidanja nekih mletačkih zakona. Pobune su izbijale zbog velikih poreza i stalnog novačenja muškog stanovništva. Reformama na crkvenom polju ukida se dio bratovština, uspostavlja se kontrola nad crkvenim dobrima, donose se pravila za izbor župnika. Zbog nezadovoljstva i nepovjerenja prema novoj francuskoj upravi dolazilo je do pobuna stanovništva.

6.

Riješi rebus.

M A R A M A
1, 2, 3

M O B I T E L
1, 2

L A B I R I N T
7, 8

Rješenje: M A R M O N T

Koje je dužnosti i kada obavljala osoba iz rješenja u vrijeme francuske vlasti u hrvatskim zemljama?

Francuski maršal Auguste Marmont bio je na čelu vojne uprave u Istri, Dalmaciji i Boki kotorskoj od 1805. do 1809. Nakon osnutka Ilirskih pokrajina 1809. bio je njihov prvi generalni guverner.

7. Pročitaj povijesni izvor i odgovori na pitanja.

Narode slavni!... Pri tebi jest sad narode dalmatinski, tvoja prostnost i moreš priložit se komu ti oćeš. A moreš se i po tebi vladati i zakone tebi postaviti, pak živiti u katoličanskoj viri, i čestitost iskati. Obazdri se na stara vrimena. I vidićeš kako su se tvoji prvorodeni vladali, tako i ti moreš.

(Andrija Dorotić, *Politički spisi*, prir. V. Kapitanović, Split, 1995, 74.)

Zaključí tko je autor ovoga teksta.

Autor ovog povijesnog izvora je Andrija Dorotić.

Istraži dodatne podatke o autoru teksta te ih napiši na prazne crte.

Andrija Dorotić bio je franjevac, hrvatski političar i filozof. U pretpreporodno doba se zalagao

za sjedinjenje hrvatskih zemalja. Za vrijeme francuske vlasti podigao je ustanak zbog stavova

francuskih vlasti protiv Crkve. Otvoreno je podržavao prisnije veze s Austrijom.

Komu se autor teksta obraća?

Autor teksta se obraća stanovnicima Dalmacije.

Na što ih poziva? Ispiši dio teksta koji govori o tome.

Poziva ih da se osvrnu na stara vremena. "Obazdri se na stara vrimena. I vidićeš kako su se

tvoji prvorodeni vladali, tako i ti moreš."

II. INDUSTRIJALIZACIJA I DRUŠTVO

5. INDUSTRIJSKE REVOLUCIJE – RAZVOJ GRADOVA I RADNIČKO PITANJE

Prva industrijska revolucija

1. Objasni što je *prva industrijska revolucija*.

Prva industrijska revolucija je prijelaz na tvornički način proizvodnje u drugoj polovini 18. st.

u kojem se primjenjuje parni stroj. Razvija se moderna industrija s masovnom proizvodnjom.

2. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (**dvije su tvrdnje netočne**). Na prazne crte napiši ispravljene tvrdnje.

- a) Stroj Jamesa Watta pokretala je vodena para.
- ☒ b) Vodena para dobivala se zagrijavanjem kamenog ugljena u posebnom kotlu.
- c) Širenje industrijalizacije na europskom kopnu otežavali su Napoleonovi ratovi.
- ☒ d) Ključan čimbenik u razvoju industrijalizacije u Europi bila su nalazišta zlata u SAD-u.

ISPRAVLJENE TVRDNJE:

1. Vodena para dobivala se zagrijavanjem vode u posebnom kotlu.
2. Ključan čimbenik u razvoju industrijalizacije u Europi bila su nalazišta ugljena i željeza.

3. Industrijalizacija je započela u Engleskoj. Razloge za to razvrstaj u sljedeću tablicu.

GEOGRAFSKI	GOSPODARSKI	POLITIČKI	PROMETNI
1. povoljan geografski položaj	1. bogata prirodnim resursima	1. stabilna vlada koja je poticala poduzetnike	1. razvijeni vodeni putovi (mreža riječnih kanala)
	2. kolonije - jeftine sirovine		
	3. kolonije - prodaja proizvoda		
	4. nije bilo unutarnjih carina		
	5. postojanje kapitala		

4.

Osobama iz lijevog stupca pridruži objašnjenja iz desnog stupca tako da na prazne crte upišeš odgovarajuće redne brojeve.

1. Robert Fulton	<u>2</u>	lokomotiva
2. George Stephenson	<u>3</u>	parni stroj
3. James Watt	<u>1</u>	parobrod

5.

Izbaci uljeza. Na praznu crtu napiši zašto ne pripada nizu.

Stockton – ~~Albany~~ – Darlington

Između Stocktona i Darlingtona je izgrađena prva željeznička pruga na svijetu.

6.

Među sljedećim odrednicama odaberi **tri** koje označavaju posljedice izuma željeznice i parobroda.

- a) porast uzgoja konja
- ☒ b) brži prijevoz robe
- ☒ c) prijevoz većih količina robe odjednom
- d) porast proizvodnje brodskih vesala
- ☒ e) smanjenje cijene proizvoda

7.

Posljedice prve industrijske revolucije iz lijevog stupca poveži s vrstama posljedica iz desnog stupca tako da na crte upišeš odgovarajuće redne brojeve

1. onečišćenje zraka i vode	<u>2</u>	gospodarske
2. porast industrijske proizvodnje	<u>3</u>	društvene
3. pojava građanskih poduzetnika i najamnih radnika	<u>1</u>	ekološke

8.

Riješi rebus.

~~KAP~~

~~ITALIJA~~

~~ZAMKA~~

Rješenje: KAPITALIZAM

Gradovi su postali veći

1. Što je urbanizacija?

Urbanizacija je porast broja gradova, smanjivanje seoskog stanovništva, povećavanje gradskog stanovništva i širenje gradskog načina života.

2. Analiziraj radničke četvrti tako da u tablicu upišeš tražene podatke.

U kojim dijelovima grada nastaju?	Radničke četvrti nastaju nedaleko tvornica kako radnici ne bi trebali dugo putovati na posao.
Jesu li građene planski?	U sirotinjskim i radničkim četvrtima gradile su se zgrade i kuće bez plana.
Kakvi su higijenski uvjeti?	Higijenski uvjeti bili su iznimno loši, otvoreni kanali su često bili prepuni smrdljivih hrpa smeća i izmeta što je dovodilo do epidemija zaraznih bolesti.
Kakva je infrastruktura?	Nije postojala; ulice su bile uske i mračne, uglavnom nepopločane, nije bilo vodovodne mreže niti kanalizacije.

3. Analiziraj modernizaciju europskih gradova tijekom 19. stoljeća tako da iz odjeljka *Razvoj modernih gradova* odrediš sljedeće:

URBANISTIČKI ZAHVATI	1. Rušenje starih zgrada i gradskih zidina
	2. Otvaranje novih trgova i uređenje novih parkova
	3. Gradnja javnih zgrada
	4. Širenje grada na okolna zemljišta
INFRASTRUKTURNI ZAHVATI	1. Izgradnja širokih ulica - ubrzan razvoj javnog prijevoza
	2. Izgradnja kanalizacijskog sustava
	3. Uvođenje gradskog vodovoda

4.

Pročitaj tekst i odgovori na pitanja ispod njega.

...Na njegov su želudac počeli djelovati gibanje od hodanja i svježina lubenice s mlijekom koje je pojeo (...) te ga je (...) uhvatila potreba da ode na zahod. (...) počeo je gledati na sve strane ne bi li pronašao te tako čiste i udobne Adepkanase (javni zahodi, op. au.) kojih ima u njegovoj zemlji: no, ne vidjevši nigdje ništa do li gomilu ljudi, otvorene dućane i ulice neprimjerene da bi se u njima mogao riješiti tako teškoga bremena, pomislio je da je možda osoba u najvećoj neprilici u Parizu, jer nije znao što učiniti u toj neprilici. (...) Sva ta razmišljanja nisu spriječila jednog Sirijca da se preda nasilju svoje tako teške potrebe prije nego što je stigao do Pont du Change. (...) No za razliku od muslimana koji su navikli na kupališta i pranje koje je predviđala i njihova religija, u to su doba zapadnjaci na vodu gledali jako sumnjičavo. Situacija koja je sirijskog putnika toliko sablažnjavala i stavljala u neugodan položaj tada je malo zabrinjavala Parižane naviknute, poput mnogih Europejaca, na gradove bez javnih zahoda...!

Raffaella Sarti, Živjeti u kući, Ibis grafika, Zagreb, 2006., 130.

Iz kojeg područja dolazi putnik iz teksta? Putnik dolazi iz Azije - Sirije.

U kojem se gradu zatekao? Zatekao se u Parizu.

S kakvim se problemom suočava?

Suočava se s nedostatkom javnih WC-a u Parizu i nemogućnošću da obavi nuždu.

Usporedi higijenske navike u putnikovoj zemlji s higijenskim navikama Europljana.

U putnikovoj zemlji su postojali javni zahodi i kupališta koji su bili čisti i udobni. U ovo vrijeme u Parizu nije bilo takvih zgrada.

5.

Objasni u čemu se modernizacija Pariza razlikovala od modernizacije Beča ili Zagreba.

U Parizu su rušeni stari dijelovi grada kako bi se dobile površine za gradnju ulica, novih javnih zgrada, parkova i trgova. U ostalim europskim gradovima izvode se manji radovi u gradskoj jezgri, ruše se gradske zidine i gradovi se šire na okolna područja.

6.

Zaokruži točan odgovor.

Prva podzemna željeznica na svijetu otvorena je...

a) u Parizu

c) u Budimpešti

☒ b) u Londonu

d) u Buenos Airesu.

7.

Izbaci uljeza. Na praznu crtu objasni zašto ne pripada nizu.

Gradec – Kaptol – ~~Trešnjevka~~ – Nova Ves – Vlaška ulicaZato što to nije dio grada od kojeg je 1850. nastao moderni Zagreb.

8.

U sklopu širenja i modernizacije Zagreba potkraj 19. stoljeća izgrađeno je i gradsko groblje Mirogoj. Na sljedećoj poveznici na internetu pronađi potrebne podatke te riješi sljedeće zadatke: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Mirogoj>.

Tko je projektirao groblje na Mirogoju? Groblje na Mirogoju je projektirao Herman Bollé.

Zaokruži godinu otvorenja groblja.

1876. – 1895. – 1900. – 1852.

Groblje je bilo namijenjeno isključivo katolicima.

DA – NE

Groblje je bilo u vlasništvu grada.

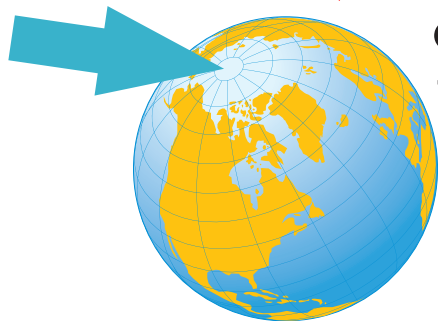
DA – NE

9.

Riješi rebus.

~~POL~~~~TRI~~CESTA

2, 3

3

Rješenje: POTRES

Koje se godine i gdje zbio događaj iz rješenja rebusa?

Snažan potres pogodio je Zagreb godine 1880.

Opiši posljedice događaja iz rješenja rebusa za grad u kojem se dogodio.

Nakon potresa počela je obnova grada. Grade se nove zgrade i institucije (groblje Mirogoj,Botanički vrt, Hrvatsko narodno kazalište...). Novim urbanističkim planom osmišljena jetzv. zelena potkova – niz trgova i perivoja koji se u obliku potkove protežu Donjim gradom.

Radništvo i radnički pokreti

1.

Analiziraj uvjete rada tako da popuniš sljedeću tablicu.

	UVJETI RADA
radno vrijeme	trajalo je 14 do 16 sati
slobodni dani / pauze	slobodni dani su bili rijetki, a pravih dnevnih pauza nije bilo
visina plaće	plaće su bile male
visina troškova života	troškovi života su bili veliki pa su morali raditi i žene i djeca
Kako su uvjeti rada utjecali na društveni život radnika?	zbog teških uvjeta rada i dugog radnog vremena, obitelji su imale malo vremena za međusobno druženje

2.

Najveći dio radnika dolazio je sa sela. Odredi u čemu se rad u tvornicama bitno razlikovao od njihova dotadašnjeg rada na selu.

- a) Radnici su morali dolaziti na posao u točno određeno vrijeme i raditi za strojem više sati bez pauze.
- b) Za kršenje radnih pravila poslodavci su redovito kažnjavali radnike.

3.

Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

Kako su zajedničkim imenom nazivani problemi radnika?

- a) socijalna pravda
- b) socijalizam
- ☒ c) socijalno pitanje
- d) komunizam

4.

Analiziraj pokušaje rješavanje radničkog pitanja u različitim institucijama društva.

	NAČINI RJEŠAVANJA RADNIČKOG PITANJA
radnici	1. organiziraju štrajkove i različite prosvjedne akcije
	2. osnivaju sindikalna udruženja
Katolička Crkva	osniva humanitarna udruženja i institucije - nastoji pomoći ugroženim slojevima stanovništva
država	1. uvodi zdravstveno i druge vrsta osiguranja
	2. organizira mirovinski sustav
poslodavci	1. osnivaju fondove iz kojih se isplaćuju naknade unesrećenim radnicima
	2. pomažu radnicima oko izgradnje stambenih prostora

5.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Navedi tri utopijska socijalista.

- a) Saint-Simon
- b) Charles Fourier
- c) Robert Owen

Objasni osnovu njihova naučavanja.

Utopijski socijalisti predlažu mjere koje bi dovele do društvene jednakosti. Promiču socijalizam, novo zamišljeno uređenje koje bi se temeljilo na socijalnoj pravdi, a koje bi svim pojedincima u društvu donijelo jednak položaj i jednaka prava.

Jedan od ovih utopijskih socijalista zaslužan je za donošenje prvog engleskog zakona o zaštiti

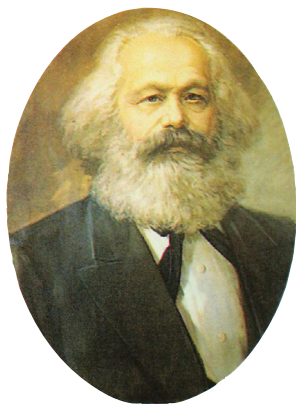
radnika. Riječ je o Robertu Owenu (upiši ime i prezime).

Navedi dvije važne odredbe ovoga zakona koje se odnose na dječji rad.

- a) Djeca mlađa od 9 godina nisu smjela raditi u tvornicama.
- b) Radno vrijeme za djecu od 9 do 16 godina ograničeno je na 12 sati dnevno.

6.

Promotri sljedeće prikaze. Ispod svake od njih napiši koja je osoba prikazana. Potom odgovori na pitanja.

Karl Marx

Friedrich Engels

Tko su, prema shvaćanjima ovih osoba, izrabljivači, a tko izrabljivani?

IZRABLJIVAČI izrabljivači su kapitalisti - poslodavci, poduzetnici

IZRABLJIVANI izrabljivani su radnici - proleter

Objasni kakve promjene u društvu predlažu osobe s fotografija.

Predlažu velike promjene u društvu kojima bi se potpuno ukinulo privatno vlasništvo, a tvornice i strojevi bi postali vlasništvo radnika.

Kako su namjeravali ostvariti te promjene?

Te su promjene namjeravali ostvariti revolucijom odnosno nasilno zbaciti kapitaliste.

Zaokruži slovo ispred naziva djela u kojem su iznijeli svoje zamisli i naučavanje.

- a) Manifest socijalističke partije
- b) Manifest kapitalističke stranke
- c) Manifest radničkog sindikata
- ☒ d) Manifest komunističke partije

Kada su učenja iz ovog dokumenta prvi put primijenjena u praksi?

Primijenjena su u Parizu 1871. za vrijeme pruske opsade kada su radnici proglasili Parišku komunu, prvu radničku državu.

Objasni kako je demokratizacija društva utjecala na slom ideja koje su zastupale osobe na prikazima.

Demokratskim razvojem većina je država u svoja zakonodavstva postupno ugradila i odredbe o radničkim pravima te o njihovoj zaštiti. Zato je nestajala potreba za nasilnim djelovanjem radnika.

Radničke su se stranke odrekle revolucije kao načina borbe i za svoja prava se borile u parlamentima.

6. TRIJUMF ZNANOSTI I TEHNOLOGIJE I NJIHOVA PRIMJENA U KAPITALIZMU

Industrijalizacija se širi

1. Navedi dvije osobitosti po kojima se u krajoliku moglo primijetiti da je određeno područje industrijalizirano.

- a) U zapadnoeuropskim gradovima mogli su se uočiti brojni tvornički dimnjaci.
- b) Mreže željezničkih pruga povezivale su važna industrijska i financijska središta.

2. Navedi dva nova izvora energije s kraja 19. stoljeća.

- a) Nafta
- b) Električna energija

3. Analiziraj razvoj prometne infrastrukture tijekom 19. stoljeća tako da popuniš sljedeću tablicu.

	ŽELJEZNIČKI PROMET	POMORSKI PROMET
nova prometna infrastruktura (pruge, morski prolazi)	1. Transkontinentalna pruga u SAD-u 2. Transsibirska željeznica u Rusiji	1. Sueski kanal, izgrađen 1869. 2. Panamski kanal, izgrađen 1914.
značenje navedene infrastrukture	1. Transkontinentalna pruga je povezala istočnu i zapadnu obalu SAD-a. 2. Transsibirska željeznica je spojila europski i azijski dio Rusije.	1. Sueski kanal - znatno skraćena pomorska putovanja u pravcu Indije i Kine. 2. Panamski kanal - znatno skraćena pomorska putovanja u pravcu zapadne obale Amerike.

4.

Promotri zemljovid i odgovori na sljedeća pitanja.

U kojoj je zemlji započela industrijalizacija? Industrijalizacija je započela u Velikoj Britaniji.

Koja su europska područja bila najviše industrijalizirana?

Najviše su bili industrijalizirani dijelovi zapadne i srednje Europe.

Navedi pet današnjih europskih država koje su bile industrijalizirane do sredine 19. stoljeća.

Velika Britanija, Francuska, Belgija, Nizozemska, Njemačka.

Koja su europska područja uglavnom bila bez industrije i u drugoj polovini 19. stoljeća?

Bez industrije u drugoj polovini 19. st. bila su područja jugozapadne i jugoistočne Europe.

Navedi uzrok takvom stanju.

U nekima od tih područja još je uvijek bio jak feudalizam i onemogućavao je razvoj slobodnog tržišta i kretanje radne snage.

5.

Objasni kako je razvoj metalne industrije povezan s razvojem prometa.

Za gradnju kvalitetnih željezničkih pruga i mostova te za izradu lokomotiva i brodova, bilo je potrebno ostvariti napredak u obradi željeza što je dovelo do proizvodnje čelika.

6.

Kronološki posloži sljedeće izume tako da na crtice kod svakog izuma upišeš odgovarajući redni broj od 1. do 4.

4 izum zrakoplova

1 izum telegrafa

3 izum automobila

2 izum telefona

7.

Pojmove iz lijevog stupca poveži s osobama iz desnog stupca. Koristi različite boje.

zrakoplov Samuel Morse

telegraf Graham Bell

telefon braća Wright

8.

Zakruži slovo ispred točnog odgovora.

Koji je znanstvenik, rođen u Hrvatskoj, zaslužan za otkrića na polju elektriciteta?

a) Ruđer Bošković

☒ b) Nikola Tesla

c) Dragutin Gorjanović-Kramberger

d) Lavoslav Ružička

9.

Zaokruži slovo ispred netočne tvrdnje. Na praznu crtu umjesto netočne tvrdnje upiši ispravljenu.

- a) Industrijski najrazvijenije područje u Njemačkoj nalazilo se oko rijeke Labe.
 b) Vodeće industrijsko poduzeće u Njemačkoj bilo je Krupp.
 c) Industrija naoružanja bila je osnova djelatnosti toga poduzeća.

ISPRAVLJENA TVRDNJA:

1. Industrijski najrazvijenije područje u Njemačkoj nalazilo se oko rijeke Rajne.

10.

Riješi križaljku.

U označenom okomitom stupcu krije se odgovor koji će ti pomoći riješiti zadatak postavljen ispod križaljke.

1.	T	R	A	N	S	S	I	B	I	R	S	K	A
				2.	R	U	H	R					
			3.	E	L	E	K	T	R	I	Č	N	A
4.	P	A	N	A	M	S	K	I					
			5.	P	O	K	R	E	T	N	A		
		6.	Č	E	L	I	K						

1. Spojila europski i azijski dio Rusije. - željeznica
 2. Sjeverozapadni dio Njemačke, bogat rudama.
 3. Energija koja ulaz u široku uporabu izumima hrvatskog znanstvenika Nikole Tesle.
 4. Kanal, pušten u promet 1914., povezuje Tihi i Atlantski ocean.
 5. Traka, u početku korištena u proizvodnji automobila.
 6. Nastaje proizvodnjom u teškoj metalurgiji.

Rješenje: S U E S K I

Objasni važnost pojma iz rješenja za cjelokupni pomorski promet u prošlosti i danas.

Sueski kanal prokopao 1869. godine znatno je skratio pomorski put oko Afrike odnosno

između Europe i Azije. On je i danas vrlo prometni kanal te njime prolazi veliki broj brodova.

11.

Promotri fotografiju i odgovori na sljedeća pitanja.

Tko je proizvođač automobila na fotografiji?

Proizvođač automobila na fotografiji je Henry Ford.

Navedi najpoznatiji model automobila iz te tvornice s početka 20. stoljeća.

Najpoznatiji model automobila iz te tvornice s početka 20. stoljeća je model T.

Zašto pojavu tog automobila smatramo početkom automobilske industrije?

Zato što se taj automobil proizvodio na pokretnoj traci.

Navedi zašto je ovaj automobil bio dostupan velikom broju ljudi.

Automobil je bio dostupan velikom broju ljudi zbog svoje prihvatljive cijene.

Koja se država na početku 20. stoljeća posebno isticala automobilskom industrijom?

Automobilskom industrijom na početku 20. stoljeća su se isticale SAD.

7. INDUSTRIJALIZACIJA HRVATSKE

Industrijalizacija hrvatskih krajeva

1. Odgovori na sljedeća pitanja.

Danas u Republici Hrvatskoj postoje slobodne ili bescarinske zone. Posjeti mrežnu stranicu na sljedećoj poveznici, a potom odgovori na pitanja.

<https://gov.hr/moja-uprava/poslovanje/pokretanje-poslovanja/slobodne-zone/1670>

Koliko slobodnih zona postoji danas u Hrvatskoj? **Danas u Hrvatskoj postoji 11 slobodnih zona.**

Koliko je od toga kopnenih slobodnih zona, a koliko lučkih?

Sedam je kopnenih, a četiri su lučke slobodne zone.

2. Među sljedećim tvrdnjama zaokruži slova ispred netočnih tvrdnji (dvije su tvrdnje netočne). Na prazne crte umjesto netočne tvrdnje upiši ispravne tvrdnje.

- a) Industrijalizacija je u Hrvatskoj tijekom 18. i 19. stoljeća bila vrlo slaba.
- ☒ b) Gospodarstvo Hrvatske tijekom 18. stoljeća najvećim se dijelom svodilo na preradu ribe.
- ☒ c) Većina hrvatskog stanovništva živjela je tijekom 18. i 19. st. u gradovima.
- d) Industrijski razvoj u Hrvatskoj ovisio je o stranim ulaganjima.

ISPRAVNE TVRDNJE:

1. **Gospodarstvo Hrvatske tijekom 18. stoljeća najvećim se dijelom odnosilo na trgovinu žitom.**
2. **Većina hrvatskog stanovništva živjela je tijekom 18. i 19. st. na selu.**

3. Analiziraj probleme industrijalizacije u Hrvatskoj tako da popuniš sljedeću tablicu.

PROBLEMI INDUSTRIJALIZACIJE	KAKO UTJEČU NA INDUSTRIJALIZACIJU
1. Rascjepkanost hrvatskih zemlja odnosno politička nepovezanost	Hrvatski sabor i ban nisu ni mogli provoditi jedinstvenu gospodarsku politiku
2. Slaba prometna povezanost hrvatskih zemalja	Otežani veći industrijski pokušaji zbog teškoća u prijevozu robe
3. Čvrsti feudalni odnosi	Sprječavali slobodno kretanje radne snage

4.

Sljedeće zadatke riješi na slijepom zemljovidu.

Plavom bojom ucrtaj „žitnu magistralu“.

Navedi tri rijeke kojima je prolazio ovaj prometni pravac.

Dunav, Sava i Kupa

Uzdruž „žitne magistrale“ na označenim crtama upiši tri prometna i pretovarna čvorišta.

Navedi tri područja današnje Hrvatske u kojima je prevladavala drvna proizvodnja.

a) Slavonija

b) Gorski kotar

c) Kordun

Navedi dva grada u kojima su postojali paromlinovi.

a) ZAGREB

b) KARLOVAC

U kojem je gradu postojala tvornica papira?

Tvornica papira nalazila se u Rijeci.

Na označenim crtama na zemljovidu upiši tri najrazvijenije jadranske luke.

Različitim bojama ucrtaj sljedeće ceste: *Karolinsku, Jozefinsku, Lujzijanu i Majstorsku cestu.*

Označi i upiši mjesta u kojima su postojale solane.

Postoje li te solane i danas?

Solane u Pagu i Stonu postoje i danas.

5.

Riješi rebus.

~~KART~~A

LOVAC

”

Rješenje: KARLOVAC

6.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Objasni tvrdnju da je pruga Zidani Most – Sisak bila suprotna interesima gospodarskog razvoja hrvatskih zemalja.

Tom prugom su austrijski gospodarski krugovi nastojali svu trgovinu rijekom Savom

preusmjeriti od Siska prema Trstu. Hrvatske sjevernojadranske luke i grad Karlovac su zbog

toga postupno počeli gubiti na važnosti.

Koji su željeznički pravac željeli izgraditi hrvatski gospodarski krugovi?

Željeznički pravac koji bi išao dolinom Save, od Zemuna do Karlovca te dalje do Rijeke.

Željeznička mreža u hrvatskim zemljama u konačnici je pozitivno djelovala na razvoj hrvatskog gospodarstva.

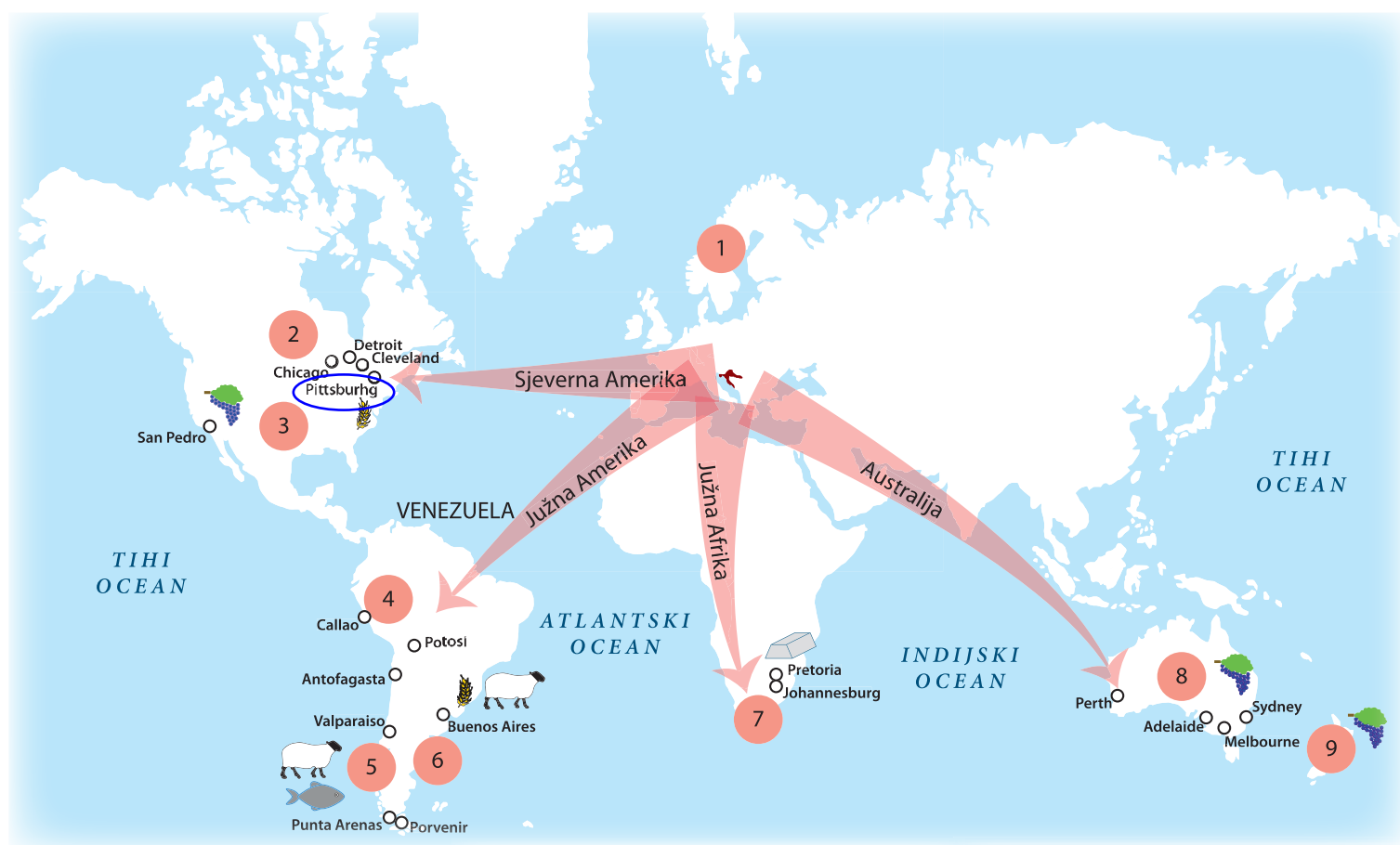
DA – NE

8. GOSPODARSKE I DEMOGRAFSKE PROMJENE NA PRIJELAZU 19. I 20. STOLJEĆA

Migracije Hrvata i ostalih europskih naroda do početka 20. stoljeća

1.

Sljedeće zadatke riješi pomoću priloženog zemljovida i teksta u udžbeniku.

glavni pravci iseljavanja Hrvata

područja koja su Hrvati najgušće naselili:

1. Europa; 2. Kanada; 3. SAD; 4. Bolivija; 5. Čile;

6. Argentina; 7. Južna Afrika; 8. Australija; 9. Novi Zeland

Pittsburgh gradovi i mjesta koja su Hrvati najgušće naselili

Djelatnosti Hrvata u pojedinim područjima:

vinogradarstvo

stočarstvo

poljoprivreda

ribarstvo

rudarstvo

Navedi područja u koja su se Hrvati najviše iseljavali.

Hrvati su se iseljavali na sve kontinente osim Azije.

U kojim su se područjima/državama Hrvati najviše bavili sljedećim djelatnostima:

a) vinogradarstvom - u Kaliforniji, Australiji i na Novom Zelandu

b) ribarstvom - u Kaliforniji i Čileu

c) stočarstvom - u dijelovima Južne Amerike: Čile i Argentina

Zaokruži grad u kojem je nastala Hrvatska bratska zajednica.

U čemu se iseljavanje Hrvata razlikovalo od iseljavanja nekih drugih europskih naroda?

Iz zapadnoeuropskih i skandinavskih zemalja iseljavao se višak stanovništva, ljudi koji bi prodali svu svoju imovinu i nisu imali namjeru vraćati se. Hrvatski iseljenici su namjeravali iseliti se privremeno. Iseljavaju uglavnom samo seljaci zbog teškog ekonomskog stanja.

Istraži, pronadi i opiši primjer jednog uspješnog hrvatskog iseljenika danas.

INDIVIDUALNO

2.

Objasni koja je bila najveća prepreka bržem uključivanju hrvatskih doseljenika u društvo zemalja u koje su uselili. Opiši uz čiju su je pomoć svladavali.

Prepreka bržem uključivanju u društvo zemlje u koju su se iselili bila je opća nepismenost

hrvatskih doseljenika i nepoznavanje jezika zbog čega su teško pribavljali dokumente i isprave.

Pomoć su im pružali hrvatski svećenici i redovnici koji su bili obrazovani.

3.

Narode sa sljedećeg popisa razvrstaj u ispravan stupac u tablici.

Englezi, Hrvati, Irci, Šveđani, Talijani, Španjolci

iseljavanje s namjerom trajnog ostanka	iseljavanje s namjerom povratka
Englezi, Irci, Šveđani	Hrvati, Talijani, Španjolci

III. DOBA NACIJA

9. IDEOLOGIJE 19. STOLJEĆA

Konzervativci, liberali i demokrati.
Nacionalni pokreti

1. Objasni pojam *stari režimi*.

Pojam *stari režim* odnosi se na staleški poredak gdje je položaj pojedinca u društvu određen samim rođenjem, a prelazak iz staleža u stalež je bio gotovo nemoguć.

2. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (**dvije su tvrdnje netočne**). Na prazne crte umjesto netočnih tvrdnji upiši ispravljene tvrdnje.

- a) Konzervativci zagovaraju stabilnost političkog i društvenog poretka.
- ☒ b) Konzervativci se zalažu za revolucionarna rješenja.
- ☒ c) Konzervativci se protive bilo kakvim promjenama.
- d) Veliku pažnju konzervativci pridaju obitelji, vjeri i prošlosti.

ISPRAVLJENE TVRDNJE:

1. Konzervativci se protive revolucionarnim rješenjima.
2. Konzervativci se zalažu za postupne promjene.

3. Analiziraj političko djelovanje liberala tako da popuniš sljedeću tablicu.

	LIBERALI
Na kojim idejama temelje svoje djelovanje?	Liberali svoje ideje temelje na prosvjetiteljskim idejama.
Kako vide položaj pojedinca u društvu?	Zagovaraju slobodu pojedinca i jednakost svih ljudi pred zakonom te žele da država ostavi pojedincu što više prostora za slobodno djelovanje.
Kakve promjene traže u zakonodavstvu?	Traže da se ovlasti države i pojedinca definiraju pisanim ustavnim zakonom, a da vlast vladara bude nadzirana putem parlamenta.
Kakvi su im pogledi o izbornom zakonodavstvu?	Zalagali su se za davanje prava glasa širem krugu ljudi, u prvom redu obrazovanima i bogatima, ali ne i za opće pravo glasa.
Kakvu gospodarsku politiku zastupaju?	Naglašavali su važnost privatnog vlasništva, u gospodarstvu su promovirali slobodno tržišno natjecanje bez miješanja države u gospodarstvo.

4.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Navedi dva obilježja po kojima su se demokrati razlikovali od liberala.

- a) Liberali su prihvaćali parlamentarnu monarhiju, a demokrati su se zalagali za uspostavu republike.
- b) Liberali su pravo glasa htjeli dati bogatijima i obrazovanijima, a demokrati su se zalagali za opće pravo glasa.

U čemu su stajališta liberala bila slična stajalištima socijaldemokrata?

Zato što su se liberali borili za smanjenje siromaštva i socijalnih nejednakosti odnosno za socijalnu državu.

5.

Analiziraj Srpanjsku revoluciju tako da popuniš sljedeću tablicu.

		Srpanjska kriza	
Godina	Država	1830.	Francuska
Uzroci		1. ukidanje slobode tiska	
		2. raspuštanje parlamenta	
		3. promjena izbornog zakona	
Koji je vladar svrgnut s vlasti?		s vlasti je svrgnut Karlo X.	
Koji je vladar došao na vlast?		na vlast je došao Luj Filip	Koje su posljedice njegove vladavine?
			novi nemiri koje su poticali nezadovoljni radnici

6.

Što je nacija?

Kada se kod nekog naroda razvija svijest da žive na zajedničkom prostoru te da su im isti ili slični podrijetlo, jezik i običaji.

7.

Među sljedećim obilježjima odaberi one koji se odnose na pokazatelje stvaranja modernih nacija. (Pazi, tri su točna odgovora!)

- ☒ a) standardni jezici potiskuju pokrajinska narječja
- b) svi zajedno grade kraljeve rezidencije
- c) organiziraju se radne akcije oko gradnje državnih pruga
- ☒ d) pokrajinski osjećaji prerastaju u nacionalne
- ☒ e) kontakti pojedinca i države postaju izravni

8.

Navedi tri nacionalna pokreta u hrvatskom susjedstvu tijekom 19. stoljeća.

- a) srpski nacionalni pokret
- b) crnogorski nacionalni pokret
- c) slovenski nacionalni pokret

9.

Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

Kako se zvao tajni nacionalni program srpske politike iz 1844.?

- a) Memorandum
- ☒ b) Načertanije
- c) Do istrage naše ili vaše
- d) Srbi svi i svuda

10.

Među sljedećim područjima zaokruži ona koja su prema tom srpskom nacionalnom programu trebala biti pripojena Srbiji.

Bosna i Hercegovina

Rumunjska

Grčka

Bugarska

Albanija

Mađarska

Crna Gora

11.

Riješi rebus.

BALON

1, 2, 3

KANTA

1, 2, 3

SKIJAŠ

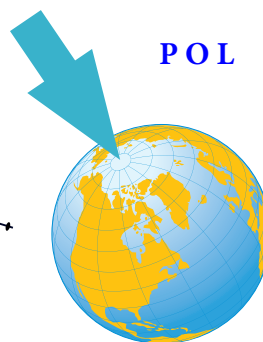
1, 2, 3

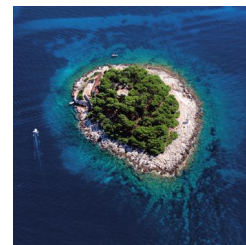
POL

U

OTOK

U

Rješenje: BALKANSKI POLUOTOK

10. HRVATSKI NARODNI PREPOROD. OBLIKOVANJE HRVATSKE NACIJE

Pretpreporodno doba u Hrvatskoj

1.

Hrvati i Mađari bili su od 1102. u državnoj zajednici. Objasni kako su tu zajednicu tumačili Hrvati, a kako Mađari.

Hrvati	Mađari
Hrvati su tvrdili da imaju punu neovisnost i političku posebnost - autonomiju	Mađari su smatrali Hrvatsku jednom od svojih pokrajina i dijelom <i>zemalja krune sv. Stjepana</i> te su joj pokušavali nametati svoje zakone, posebno one glede jezične politike.

2.

Zbog čega su državne institucije u Banskoj Hrvatskoj sve isprave izdavale na latinskom jeziku?

U Hrvatskoj nije postojao standardni hrvatski jezik pa su državne institucije u Banskoj Hrvatskoj

sve isprave izdavale na latinskom jeziku jer je on bio službeni jezik kojim se govorilo u Hrvatskom saboru, županijskim skupštinama i ostalim organima vlasti.

3.

Jezike iz lijevog stupca poveži s područjima Hrvatske u kojima se njima govorilo u desnom stupcu, tako da na prazne crte upišeš odgovarajući redni broj.

latinski	<u>4</u>	1. seoska područja
hrvatski	<u>1</u>	2. gradovi kontinentalne Hrvatske
njemački	<u>2</u>	3. gradovi Istre i Dalmacije
talijanski	<u>3</u>	4. Hrvatski sabor

4.

Analiziraj djelatnost Maksimilijana Vrhovca tako da popuniš sljedeću tablicu.

	Maksimilijan Vrhovac		
Koju funkciju obnaša u Crkvi?	zagrebački biskup		
Koju funkciju obnaša u državi?	banski namjesnik		
Analiza javne djelatnosti.	politička djelatnost	očuvanje kulturne baštine	očuvanje prirodne baštine
	branio je hrvatska državna prava u Ugarskom saboru, koji je tada zasjedao u Požunu - Bratislavi	1. prikupljao je narodno blago 2. knjižnica Kraljevske akademije u Zagrebu postala je javnom ustanovom	utemeljio gradski park u Zagrebu koji je po njemu nazvan Maksimir
U čemu je važnost njegove djelatnosti?	jačao je i razvijao hrvatsku nacionalnu svijest		

5.

Analiziraj za kakav su se oblik hrvatskog jezika zalagale sljedeće osobe.

Šime Starčević - predlagao je standardizaciju hrvatskog jezika na temelju štokavske ikavice

Tomaš Mikloušić - zagovarao je opću uporabu kajkavskog narječja

Ljudevit Gaj - zalagao se za hrvatski književni jezik na štokavskoj ijekavici

6.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Tko je autor *Kratke osnove horvatsko-slavenskog pravopisanja*?

Autor *Kratke osnove horvatsko-slavenskog pravopisanja* je Ljudevit Gaj.

U čemu je značenje toga djela?

To je bio prvi hrvatski pravopis. Ljudevit Gaj se zalagao za hrvatski književni jezik na štokavskoj ijekavici te je predložio slovopis prema češkom uzoru uz uporabu slova č, ć, š, ž, kojih dotad nije bilo u hrvatskom jeziku.

7.

Odgovori na pitanja i odgovore uvrsti u osmosmjerku.

1. Upravljaio područjem sjeverozapadne Hrvatske, dijelovima Slavonije i Srijemom, hrvatski B A N.
2. Na čelu biskupije je B I S K U P.
3. Službeni jezik u Hrvatskoj do hrvatskog narodnog preporoda. L A T I N S K I
4. Hrvatski ban potkraj 18. stoljeća. I V A N Erdödy.
5. Zagrebački biskup Maksimilijan V R H O V A C.
6. Područje pod banskom vlašću. B A N S K A Hrvatska
7. Svetac po kojem nosi ime mađarska kruna. S T J E P A N
8. Mjesto zasjedanja Ugarskog sabora, danas Bratislava. P O Ž U N
9. Zagrebački park, dobio naziv po biskupu. M A K S I M I R
10. Najzastupljenije narječje hrvatskog jezika. Š T O K A V S K O
11. Temelj standardizacije hrvatskog jezika koju predlaže Šime Starčević je štokavska
I K A V I C A.
12. Najveći hrvatski poluotok. I S T R A
13. Narječje koje je za uporabu predlagao Tomaš Mikloušić. K A J K A V S K O

Š	T	O	K	A	V	S	K	O
C	A	V	O	H	R	V	K	R
B	L	A	T	I	N	S	K	I
I	S	T	R	A	V	K	V	M
S	U	Š	E	A	B	A	V	I
K	I	A	K	S	N	A	B	S
U	Č	J	P	O	Ž	U	N	K
P	A	I	K	A	V	I	C	A
K	S	T	J	E	P	A	N	M

Neprecrtana slova (7) daju prezime autora knjižice *O municipalnim pravima i statutima Kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije*.

JOSIP KUŠEVIĆ

Hrvatski narodni preporod

1. Navedi tri glavna cilja hrvatskog narodnog preporoda.

- a) razvijanje svijesti o pripadnosti hrvatskom narodu
- b) jačanje standardnog hrvatskog jezika kako bi on postao službeni jezik
- c) političko ujedinjenje svih hrvatskih zemalja

2. Među sljedećim obilježjima zaokruži slova ispred onih koja se odnose na hrvatski narodni preporod (tri su točna odgovora).

- ☒ a) početak stvaranja moderne hrvatske nacije
- ☐ b) reforma sudstva i uprave
- ☒ c) predvodi ga građanstvo
- ☒ d) kulturno i jezično ujedinjenje
- ☐ e) borba za neovisnu hrvatsku državu

3. Objasni zbog čega se hrvatski narodni preporod naziva i ilirski pokret.

Preporoditelji su htjeli kulturno zbližiti sve južne Slavene. Kako se u to vrijeme smatralo da su južni Slaveni potomci starovjekovnih Ilira, preporoditelji su svoj pokret nazivali i ilirski pokret, a svojim su političkim i kulturnim institucijama u nazivima pridavali ilirsko obilježje.

4. Navedi dva načina djelovanja preporoditelja.

- a) osnivanje novina i tiskanje časopisa
- b) djelovanje kroz kulturne institucije kao što je Matica ilirska (hrvatska)

5.

Sljedeći povijesni izvor dio je djela Dragutina Rakovca *Mali katekizam za velike ljude* u kojem su sadržani ciljevi preproda. Pročitaj tekst, a potom riješi zadatak ispod njega.

Mi hoćemo:

1. Da imamo narodni naš jezik, koji nam je prirodno dan. Znamo mi, da sa smrću narodnog jezika i narod isti umire.
2. Da imamo narodnu našu literaturu; jer bez narodne literature i isti jezik propasti mora.
3. Da narod naš prosvjetimo, što je jedino u narodnom jeziku moguće. Tuđi jezici kadri su samo pismene ljude prosvijetiti; ali nikada čitav narod.
4. Da neoskrvnuta sačuvamo naša municipalna prava: ona su temelj našega političkoga bića.
5. Da i odsad kao i dosad budemo braća Mađarima pod ugarskom krunom.

(Prilagođeno prema: Jaroslav Šidak, *Historijska čitanka za hrvatsku povijest*, Zagreb, 1952., 181.)

Među sljedećim ciljevima zaokruži slovo ispred onih koje autor iznosi u tekstu **(dva su točna odgovora)**.

- a) raskid svih veza s Mađarima
- ☒ b) književnost na hrvatskom jeziku
- ☒ c) obrazovanje na hrvatskom jeziku
- d) potpuna neovisnost hrvatskih zemalja

6.

Autorima iz lijevog stupca pridruži naslove djela iz desnog stupca tako da na prazne crte upišeš odgovarajuće redne brojeve.

Vatroslav Lisinski	<u>3</u>	1. <i>Horvatska domovina</i>
Antun Mihanović	<u>1</u>	2. <i>Juran i Sofija</i>
Ivan Kukuljević Sakcinski	<u>2</u>	3. <i>Ljubav i zloba</i>

7.

Navedi tri svrhe čitaonica u vrijeme preporoda.

- a) promicale su čitanje knjiga, posebno onih na hrvatskom jeziku
- b) bile su mjesto druženja i zabave
- c) središta iz kojih su se širile nacionalne i kulturne ideje preporoditelja

8.

Dopuni sljedeće rečenice.

Prvi zastupnički govor u Hrvatskom saboru održao je Ivan Kukuljević Sakcinski.
(upisati ime i prezime osobe)

Odluku da se hrvatski jezik proglasi službenim u Hrvatskoj i Slavoniji (umjesto latinskog)

Hrvatski je sabor donio 1847. godine.

9.

Promotri sliku i odgovori na pitanja.

Koja je osoba prikazana na slici? _____

Na slici je prikazan grof Janko Drašković.

Koji dokument povezujemo s ovom osobom? Janko Drašković je

autor Disertacije.

Navedi dva politička zahtjeva iz ovog dokumenta.

a) Predložio je uvođenje samostalne hrvatske vlade za hrvatske zemlje,

zahtijevajući ujedinjenje Dalmacije, Hrvatske i Slavonije u jednu upravnu cjelinu.

b) Pisao je o ujedinjenju hrvatskih zemalja sa susjednim slovenskim i

bosanskim područjima u „Veliku Iliriju”, kao razlog je isticao jezičnu sličnost.

Navedi promišljanja iz ovog dokumenta koja se odnose na gospodarstvo.

Zagovarao je reformske mjere, kojima bi se unaprijedilo gospodarstvo i promet te stvorili

preduvjeti za postupni prelazak iz feudalnog u kapitalistički način privređivanja.

10.

Navedi dvije političke stranke osnovane u vrijeme hrvatskog narodnog preporoda.

a) Horvatsko-vugerska stranka

b) Ilirska narodna stranka

11.

Odgovori na pitanja, a zatim slova koja su označena brojem redom upiši kao rješenje.

Pogrdni naziv za članove i simpatizere Horvatsko-vugerske stranke. MAĐARONI
1

Skladatelj glazbe za hrvatsku himnu *Lijepa naša domovino*. JOSIP RUNJANIN
2

Mjesta okupljanja preporoditelja. ČITAONICE
3

Novine, počele izlaziti u Zagrebu 1835. NOVINE HORVATZKE
4

Tjedni književni prilog novina 1835. DANICA HORVATSKA
5

Izdavao novine i prilog 1835. LJUDEVIT GAJ
6

Pristaše hrvatskog narodnog preporoda, članovi Ilirske narodne stranke. ILIRCI
7

Hrvatska himna. LIJEPA NAŠA DOMOVINO
8

Drugi naziv drame *Juran i Sofija*. TURCI POD SISKOM
9

Naziv za stradale u oružanom sukobu u Zagrebu u srpnju 1845. SRPANJSKE
10

ŽRTVE

Naziv za *Novine horvatzke* nakon promjene imena. ILIRSKE NARODNE N
11
OVINE

Naziv za *Danicu horvatsku* nakon promjene imena. DANICA ILIRSKA
12

Mjesto stradanja ljudi u oružanom sukobu u Zagrebu u srpnju 1845. Trg sv. MARKA
13

Rješenje: MATICA ILIRSKA
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Objasni u čemu je bila važnost kulturne institucije čiji se naziv skriva u rješenju.

Matica ilirska osnovana je 1842., ubrzo je preimenovana u Maticu hrvatsku. To je jedna od

kulturnih institucija kojom su se preporodne ideje širile u sve hrvatske krajeve.

Matica ilirska (hrvatska) brinula se o izdavanju knjiga i časopisa na hrvatskom jeziku, a istu

ulogu ima i danas.

Narodni preporod među Hrvatima izvan Banske Hrvatske

1.

Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (dvije su tvrdnje netočne). Na prazne crte umjesto netočnih tvrdnji upiši ispravljene.

- ☒ a) Sjedište pokrajinske uprave u Dalmaciji bilo je u Splitu.
- ☐ b) Službeni jezik u Dalmaciji bio je talijanski.
- ☒ c) Broj Hrvata u Dalmaciji bio je manji od broja Talijana.
- ☐ d) Austrijske vlasti nisu dopuštale sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom.

ISPRAVLJENE TVRDNJE:

1. Sjedište pokrajinske uprave u Dalmaciji bilo je u Zadru.

2. Broj Hrvata u Dalmaciji bio je veći od broja Talijana.

2.

Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

Za što se zalagala Autonomaška stranka?

- ☐ a) za sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom
- ☒ b) za dalmatinsku samostalnost
- ☐ c) za premještanje sjedišta Dalmacije iz Splita u Zadar
- ☐ d) za uvođenje hrvatskog kao službenog jezika u Dalmaciji

3.

Dopuni sljedeće rečenice.

Preporoditelji u Dalmaciji djelovali su preko Narodne stranke (upisati naziv stranke).

Vođe te stranke bili su Miho Klaić i Mihovil Pavlinović (upisati imena i prezimena osoba).

Dalmatinski preporoditelji pokrenuli su 1862. novine pod nazivom Narodni list.

4.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Koji je bio glavni cilj dalmatinskih preporoditelja?

Glavni cilj dalmatinskih preporoditelja bio je sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom i Slavonijom.

Navedi dva politička kruga koji su se protivili ostvarenju toga cilja.

a) Bečki dvor

b) dalmatinski autonomaši

Jesu li preporoditelji uspjeli u ostvarenju toga cilja? Preporoditelji nisu uspjeli ostvariti taj cilj.

5.

Analiziraj preporodni pokret istarskih Hrvata tako da popuniš sljedeću tablicu.

	PREPORODNI POKRET U ISTRI
vođe	1. Juraj Dobrila
	2. Matko Laginja
glavni cilj	nacionalna integracija istarskih Hrvata
načini djelovanja	1. preko časopisa „Naša sloga“
	2. preko narodnih zborova (tabora)
preporodno glasilo (novine)	Naša sloga
institucije koje su osnovali preporoditelji	1. Družba sv. Ćirila i Metoda
	2. prva hrvatska gimnazija u Pazinu

6.

Objasni zašto su preporod bosanskih Hrvata vodili mladi franjevci, dok su se stariji franjevci protivili takvim idejama.

Mladi franjevci vraćali su se sa školovanja u Hrvatskoj, Austriji i Italiji. Sa sobom donose

preporodne ideje. Stariji franjevci bojali su se reakcije osmanskih vlasti i narušavanja mirnog

suživota katolika s Osmanlijama.

7.

Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

Tko je bio najistaknutiji preporoditelj među bosanskim Hrvatima?

a) Josip Stadler

b) Nikola Tomašić

c) Ivan Musić

☒ d) Ivan Franjo Jukić

Preporoditeljima iz lijevog stupca pridruži novine i djela iz desnog stupca tako da na prazne crte upišeš odgovarajući redni broj.

Ivan Antunović 2

1. Bosanski prijatelj

Mate Meršić Miloradić 3

2. Bunjevačke i šokačke novine

Ivan Frano Jukić 1

3. Naše novine

9.

Riješi križaljku.

U označenom okomitom stupcu krije se pojam koji će ti pomoći riješiti zadatak postavljen ispod križaljke.

[illegible]

1. Narodne pjesme gradišćanskih Hrvata.
2. Središnja osoba narodnog preporoda u Bosni, franjevac Ivan Franjo
3. Grad u kojem je tiskano preporodno glasilo istarskih Hrvata *Naša sloga*.
4. Naziv za članove Narodne stranke u Dalmaciji.
5. Mjesto u kojem je otvorena prva hrvatska gimnazija u Istri.
6. Mjesto u kojem je bilo sjedište pokrajinske uprave u Istri.
7. Pokretač časopisa *Zora dalmatinska*, Ante
8. Mjesto u kojem je otvorena jedna od prvih pučkih škola u vrijeme preporoda Hrvata u Bosni i Hercegovini. - T.....
9. Hrvatski naziv za Burgenland.
10. Mjesto u kojem je otvorena jedna od prvih pučkih škola u vrijeme preporoda Hrvata u Bosni i Hercegovini. - F.....

Rješenje: AUTONOMAŠI

Objasni pojam koji si dobio/dobila u rješenju križaljke.

Autonomaši su pripadnici Autonomaške stranke koja se zalagala za samostalnost Dalmacije.

11. REVOLUCIJE 1848./49. STVARANJE NACIJA I NACIONALNIH DRŽAVA

„Proljeće naroda“ – revolucije 1848.

1.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Što je „proljeće naroda“?

„Proljeće naroda“ označava revolucionarne pokrete 1848. koji su izbili u velikom dijelu europskih država.

Objasni uzroke koji su doveli do „proljeća naroda“.

Uzroci koji su doveli do "proljeća naroda" su bili društveni, gospodarski i nacionalni problemi u različitim državama. Nezadovoljstvo je poraslo i zbog godina slabih uroda i vremenskih nepogoda što je dovelo do razdoblja gladi i siromaštva većeg broja stanovništva.

Kakvi su zahtjevi tijekom „proljeća naroda“ prevladali u sljedećim područjima revolucije?

Francuska zahtjevi za demokratizacijom društva u skladu s liberalnim načelima

talijanske zemlje prevladavaju nacionalni zahtjevi za ujedinjenjem talijanskih država

njemačke zemlje prevladavaju nacionalni zahtjevi za ujedinjenjem njemačkih država

Mađarska prevladavaju nacionalni zahtjevi za stvaranjem neovisne mađarske države

Koji su od tih zahtjeva bili zajednički u svim državama?

U svim su se revolucionarnim područjima miješali zahtjevi za potpunim ukidanjem feudalizma, ostvarivanjem socijalne pravde te ukidanjem društvenih nejednakosti.

2.

Dopuni sljedeće rečenice.

Prva revolucionarna zbivanja 1848. započela su već u siječnju na otoku Siciliji.

Pod pritiskom revolucije u Francuskoj je s vlasti odstupio Luj Filip.

Slomu revolucionarnih nastojanja u Francuskoj najviše je doprinio Luj Napoleon Bonaparte (Napoleon III.) (upisati ime osobe).

3.

Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna, zaokruži NE.
Uz netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravne tvrdnje.

Revolucionarna zbivanja zahvatila su Beč u ožujku 1848.

DA ☐ NE ☒

Pod pritiskom revolucionara car je pobjegao iz Beča.

DA ☐ NE ☒

Pod pritiskom revolucionara iz Beča je pobjegao kancelar Metternich.

Bečki dvor odmah je odlučno odbio sve zahtjeve revolucionara.

DA ☐ NE ☒

Bečki dvor je isprva prihvatio većinu revolucionarnih zahtjeva, ali ih je kasnije poništio.

Bečki je dvor slomio otpor Mađara uz pomoć ruske vojske.

DA ☐ NE ☒

4.

Većina revolucionarnih zahtjeva u Habsburškoj Monarhiji nije ostvarena. Navedi jedan primjer u kojem su revolucionari postigli uspjeh.

Djelomično je ukinut feudalizam i provedeno oslobođenje seljaka.

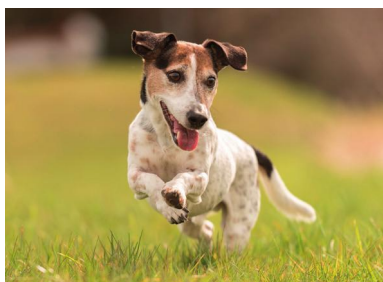
5.

Riješi rebus.

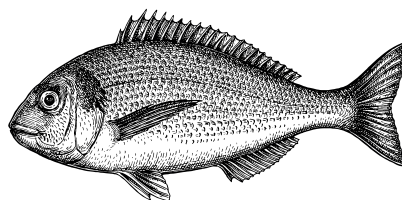
P A S

R I B A

Z

,

”

Z

Rješenje: P A R I Z

Objasni pojam koji si dobio/dobila u rješenju rebusa.

Grad u kojem su revolucionari podigli barikade, nakon čega je kralj Luj Filip odstupio, a Francuska postala drugi put republika.

Riješi križaljku.

U označenom okomitom stupcu krije se francuski vladar iz druge polovice 19. stoljeća.

1.	F	R	A	N	K	F	U	R	T		
		2.	C	A	R						
		3.	R	E	P	U	B	L	I	K	A
				4.	O	Ž	U	J	A	K	
5.	F	E	U	D	A	L	I	Z	A	M	
				6.	B	E	Č				
				7.	P	R	O	LJ	E	Ć	E
8.	M	E	T	T	E	R	N	I	C	H	
							III				

1. Grad u kojem se sastao Svenjemački parlament.
2. Titula koju je sam sebi dodijelio Louis Bonaparte.
3. Godine 1851. Louis Bonaparte ukinuo ju je u Francuskoj.
4. Mjesec u kojem je revolucija 1848. počela u Beču.
5. Položaj seljaka popravljen je u revoluciji 1848. nakon što je ukinut
6. Glavni grad Austrije.
7. Godišnje doba, naziv za revolucionarna zbivanja 1848. - naroda
8. Austrijski kancelar u vrijeme revolucije 1848.

Rješenje: NAPOLEON III.

Objasni pojam koji si dobio/dobila u rješenju križaljke.

To je ime koje je uzeo Luj Napoleon Bonaparte kada se proglasio francuskim carem.

Odjek revolucije 1848. u Hrvatskoj

1.

Analiziraj hrvatske zahtjeve iz *Zahtijevanja naroda* tako da popuniš sljedeću tablicu.

	ZAHTIJEVANJA NARODA
politički zahtjevi	1. ujedinjenje hrvatskih zemalja
	2. uspostava samostalne hrvatske vlade
	3. imenovanje Josipa Jelačića za bana
gospodarski zahtjevi	1. osnivanje Narodne banke
	2. ukidanje kmetstva
	3. olakšice za krajišnike
kulturni zahtjevi	1. osnivanje sveučilišta
	2. uvođenje hrvatskog jezika u škole i crkvenu liturgiju
društveni zahtjevi	1. sloboda tiska
	2. sloboda vjere
	3. pravo na slobodno okupljanje
	4. izborna prava
	5. jednakost pred sudovima

2.

Objasni zašto je došlo do pobune seljaka nakon Jelačićeve odluke o ukidanju kmetstva.

Seljaci su bili nezadovoljni, jer još uvijek nisu postali vlasnicima zemlje. Jelačićevom odlukom samo su ukinuta feudalna davanja.

3.

Kakav su status mađarski zakoni predviđali za sljedeće hrvatske zemlje?

Slavonija Slavonija je trebala biti pripojena Ugarskoj

Hrvatska Hrvatska je trebala postati mađarska pokrajina, koja bi dobila autonomiju

4.

Navedi dvije odluke bana Josipa Jelačića koje su bile odgovor na mađarsku politiku prema hrvatskim zemljama.

- a) odluka o prekidu odnosa s mađarskom vladom
- b) odluka o uspostavi Banskog vijeća – samostalne hrvatske vlade

5.

Objasni po čemu se zasjedanje Hrvatskog sabora iz 1848. razlikovalo od prijašnjih zasjedanja.

Na zasjedanju sabora iz 1848. po prvi su put u radu sabora pored plemića sudjelovali i predstavnici građana i krajišnika.

6.

Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (dvije su tvrdnje netočne). Na prazne crte umjesto netočnih tvrdnji upiši ispravljene.

- a) Bečki dvor poticao je Jelačića na rat s Mađarima.
- ☒ b) Nakon prelaska Drave Jelačić je Hrvatskoj pripojio Hrvatsko zagorje.
- ☒ c) Jelačić je porazio mađarsku vojsku kod Pakozda.
- d) Mađari su pružali otpor carskoj vojsci sve do kolovoza 1849.

ISPRAVLJENE TVRDNJE:

- 1. Nakon prelaska Drave Jelačić je Hrvatskoj vratio Međimurje.
- 2. Jelačić je porazio mađarsku vojsku kod Schwechata.

7.

Objasni zbog čega su Hrvati bili nezadovoljni Oktroiranim ustavom.

Hrvati su očekivali kako će novim ustavom dobiti veću autonomiju i samostalnije djelovanje hrvatskih zemalja na političkom i vojnom planu. Umjesto toga, novi je ustav još više centralizirao državu, a Hrvate, koji su pomagali carskoj dinastiji u slamanju revolucije i mađarskog otpora, izjednačio s onima koji su se protiv njih borili.

Europa nakon sredine 19. stoljeća

1.

Talijanska područja iz lijevog stupca poveži s državama koje su njima vladale prije ujedinjenja Italije. Na prazne crte upiši odgovarajuće redne brojeve.

sjeverna Italija 3

južna Italija i Sicilija 2

središnja Italija 1

1. Papinska Država

2. Kraljevstvo Obiju Sicilija

3. Habsburška Monarhija

2.

Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna, zaokruži NE. Uz netočne tvrdnje na crtu napiši ispravne tvrdnje.

Predvodnik borbe za talijansko ujedinjenje bilo je područje Pijemonta.

DA - NE

Ujedinjenje talijanskih zemalja pomagale su Engleska i SAD.

DA - NE

Ujedinjenje talijanskih zemalja pomagale su Francuska i Pruska.

Veliku zaslugu za talijansko ujedinjenje ima revolucionar Camillo Benso Cavour.

DA - NE

Velike zasluge za talijansko ujedinjenje ima revolucionar Giuseppe Garibaldi.

Prvi talijanski kralj bio je Viktor Emanuel II.

DA - NE

Sva talijanska područja ujedinila su se odjednom.

DA - NE

Italija je ujedinjena kroz nekoliko etapa. Nakon prve etape ujedinjenja 1860., Italiji je 1866. priključena Venecija, a 1870. Rim.

3.

Među sljedećim državama **zaokruži dvije** koje su željele ostvariti prevlast nad Njemačkim savezom.

Njemačka

Pruska

Francuska

Engleska

Austrija

Švedska

Danska

4.

Dopuni sljedeće rečenice.

Njemačko ujedinjenje *krvlju i željezom* planirao je ostvariti Otto von Bismarck
(**upisati ime i prezime osobe**).

Pruska vojska pobijedila je austrijsku u Bitki kod Sadove 1866., a francusku

u Bitki kod Sedana 1870.

Ujedinjenje Njemačke proglašeno je u dvorcu Versaillesu 1871.

5.

Navedi zašto su se njemačkom ujedinjenju protivile Austrija i Francuska.

Austrija - protivila se ujedinjenju pod vodstvom Pruske jer je i sama željela imati glavnu
ulogu u tom ujedinjenju.

Francuska - bojala se prevelikog utjecaja ujedinjene Njemačke

6.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Objasni ruske ciljeve u području oko Crnog mora.

Rusi su željeli steći kontrolu nad Crnim morem te morskim prolazima Bosporom i
Dardanelima, kako bi ruski brodovi kroz njih mogli neometano ulaziti u Sredozemlje.

Tko se protivio takvim ruskim težnjama?

Takvim se ruskim težnjama protivilo Osmansko Carstvo jer bi to značilo gubitak njihovih teritorija,
ali isto tako Austrija, Francuska i Velika Britanija.

Koji je rat zbog toga izbio? Zbog toga je izbio Krimski rat (1853. – 1856.)

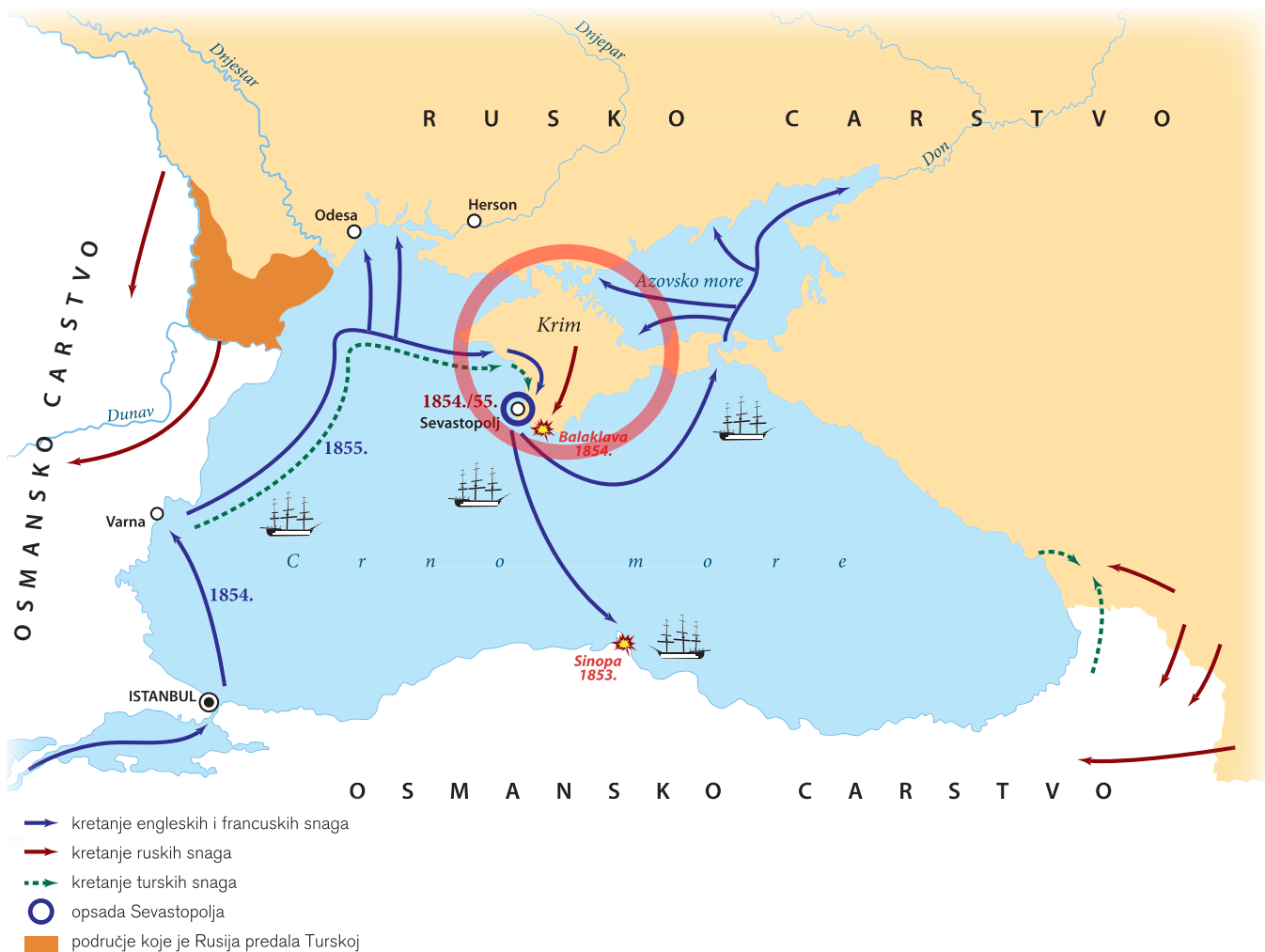
Kakve su odluke donesene nakon završetka rata?

Nakon završetka rata Crno more proglašeno je neutralnom zonom.

Što su takve odluke značile za rusku politiku?

Takva je odluka značila veliki udarac ruskoj politici jer joj je bilo zabranjeno držati ratne
brodove u Crnom moru.

Slijedeće zadatke riješi uz pomoć zemljovida. Zemljovid prikazuje razdoblje Krimskog rata (1853. – 1856.).

Navedi dva mora u kojima se odvijaju ratne operacije u Krimskom ratu.

a) Crno more

b) Azovsko more

Kroz koje su morske prolaze plovile engleske i francuske snage na putu prema bojištu?

Engleske i Francuske snage na putu prema bojištu plovile su kroz Dardanele i Bospor.

Kroz koji su veliki grad, danas u Turskoj, plovile engleske i francuske snage na putu prema bojištu?

Plovili su kroz Istanbul.

Zakroži poluotok oko kojeg se vodila glavina ratnih operacija. Kako se zove taj poluotok?

Taj se poluotok zove Krim.

Koji su grad na tom poluotoku opsjedale britanske i francuske snage?

Britanske i francuske snage opsjedale su grad Sevastopolj.

Navedi dvije velike bitke iz tog rata.

a) Bitka kod Sinope 1853.

b) Bitka kod Balaklave 1854.

Napiši imena četiri rijeke oko čijih su se ušća odvijale ratne operacije.

Dunav, Dnjepar, Dnjestar i Don

Rusi su morali Turcima ustupiti prostor između sljedećih rijeka:

a) Dona i Dunava

☒ b) Dnjestra i Dunava

c) Dnjepra i Dnjestra

d) Dnjepra i Dona.

8.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Objasni značenje naziva *bolesnik s Bospora*.

Ovim se nazivom označava oslabljelo Osmansko Carstvo u 19. stoljeću zbog njegovog

unutarnjeg uređenja, odnosno zastarjelosti i neučinkovitosti državnih institucija i vojske.

U državi su feudalni odnosi, još uvijek bili izrazito jaki i onemogućavali su svaki ozbiljniji

pokušaj modernizacije društva i gospodarstva.

Tko je prvi put upotrijebio taj naziv? Prvi je ovaj naziv upotrijebio ruski car Nikola I.

Navedi dva uzroka slabljenja Osmanskog Carstva.

a) Zastarjelost i neučinkovitost državnih institucija.

b) Izrazito jaki feudalni odnosi.

9.

Analiziraj pokušaje reformi u Osmanskom Carstvu tako da popuniš sljedeću tablicu.

	REFORME U OSMANSKOM CARSTVU
Tko ih provodi?	sultan Mehmed II.
Tri vrste reformi.	1. ukinuo janjičarske odrede i uveo redovnu vojsku
	2. želio je provesti jednakost ljudi pred zakonom bez obzira na vjeru
	3. želio je provesti modernizaciju i preustroj uprave
Kakve su reakcije na reforme?	Reforme nailaze na otpor, posebno u Bosni, gdje sultan mora poslati redovnu vojsku pod vodstvom Omer paše-Latasa, koji je ugušio nemire.
Kakva je konačna sudbina reformi?	Reforme su u konačnici propale.

10.

Riješi rebus. ~~TORTA~~

”

~~KINO~~

”

Rješenje: TORINO

Poveži pojam iz rješenja s 1861. godinom. Objasni važnost tog događaja za talijansku povijest 19. st.

Torino je bio glavni grad Kraljevstva Sardinije u kojemu je 1861. proglašeno ujedinjenje

Italije. Ujedno je i sardinijski kralj Viktor Emanuel II. postao kralj Italije.

12. USPON SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA

Širenje SAD-a. Građanski rat.

1. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (dvije su tvrdnje netočne). Na prazne crte umjesto netočnih tvrdnji upiši ispravljene.

- ☒ a) Sjedinjene Američke Države širile su se od zapada prema istoku.
- ☐ b) Mirom u Parizu SAD-u je pripojeno područje do rijeke Mississippi.
- ☒ c) Sjedinjene Američke Države kupile su Kanadu od Napoleona.
- ☐ d) Velika Britanija podržavala je domorodce u borbi protiv američkih naseljenika

ISPRAVLJENE TVRDNJE:

1. Sjedinjene Američke Države širile su se od istoka prema zapadu.

2. Sjedinjene Američke Države kupile su od Napoleona Louisianu.

2. Odgovori na sljedeća pitanja.

Navedi skupine naseljenika u SAD-u tijekom teritorijalnog širenja SAD-a.

To su bili stočari, ratari, tragači za zlatom ...

Objasni što označava i zbog čega se koristi naziv *Divlji zapad*.

Divlji zapad naziv je za područja na američkom Zapadu koja su naseljavana tijekom

teritorijalnog širenja SAD-a. Naziv se počeo koristiti zbog nedostatka kontrole koloniziranih

teritorija od strane državnih vlasti, što je stvaralo veliku nesigurnost i bezakonje.

Što je *Put suza*?

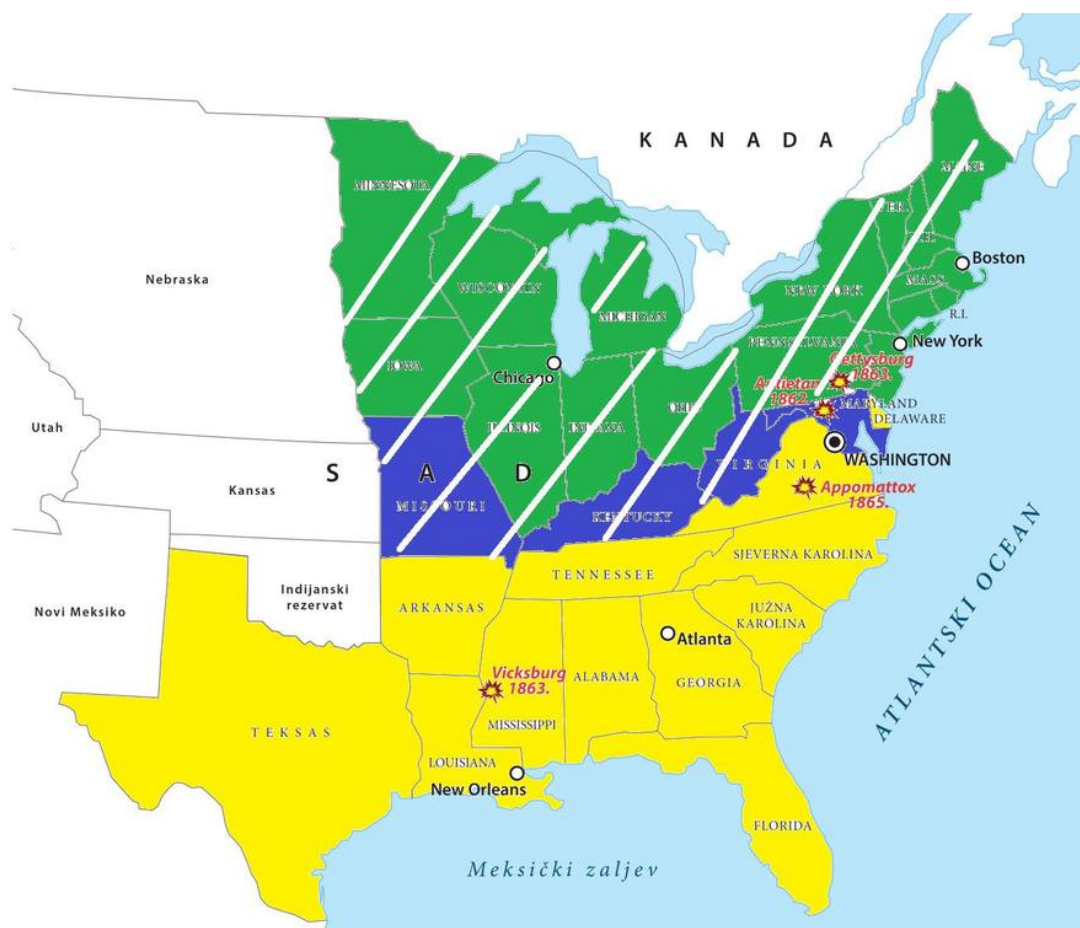
Put suza je naziv na prisilno preseljenje američkih domorodaca zapadno od rijeke

Mississippi.

Sljedeća obilježja razvrstaj u odgovarajući stupac u tablici.

Sjeverne države	Južne države
industrijska proizvodnja	poljoprivredna proizvodnja
liberalizam	robovlasništvo

Sljedeće zadatke riješi na slijepom zemljovidu.

Žuto oboji države Konfederacije.

Kosim crtama iscrtaj područja koja su pobijedila u Američkom građanskom ratu.

Navedi dva važna razloga koja su donijela prevagu pobjednicima u ratu.

- a) Industrijska nadmoć sjevernih država.
- b) Nakon Lincolnovog proglasa o ukidanju ropstva brojni su se robovi s Juga uključili u vojsku Sjevera te time pridonijeli njegovoj pobjedi u ratu.

5.

Što je abolicionizam?

Abolicionizam je pokret koji se javio u sjevernim državama Sjedinjenih Američkih Država i zalagao se za ukidanje ropstva.

6.

Među sljedećim obilježjima zaokruži slova ispred onih koji pokazuju gospodarski uspon SAD-a nakon Američkog građanskog rata (tri su točna odgovora).

- a) osvajanje Filipina
- ☒ b) gradnja cesta i pruga
- ☒ c) velik broj useljenika
- d) izolacija domorodaca u rezervatima
- ☒ e) razvoj industrije

7.

Odgovori na pitanja, a zatim slova koja su označena brojem redom upiši kao rješenje.

Postali kolonijalni posjed SAD-a nakon rata sa Španjolskom. F I L I P I N I
1

Zemlja zapadne Europe iz koje je u SAD odselio velik broj iseljenika. I R S K A
2

Velike poljoprivredne površine na jugu SAD-a. P L A N T A Ž E
3

Najveći ocean na svijetu. T I H I O C E A N
4

Dovedeni iz Afrike za prisilni rad. R O B O V I
5

Američka savezna država na obali Tihog oceana. K A L I F O R N I J A
6

Ubojstvo ili pokušaj ubojstva javne osobe. A T E N T A T
7

Rješenje: L I N C O L N
1 2 3 4 5 6 7

Navedi ime osobe iz rješenja i objasni u kojoj su mjeri njegova politička razmišljanja bila preduvjet budućeg pretvaranja SAD-a u veliku silu.

Abraham Lincoln je postao 1861. predsjednik SAD. Zbog njegovog zalaganja za ukidanje ropstva, južne države su istupile iz SAD-a i izbio je građanski rat između Juga i Sjevera. U ratu je do izražaja došla industrijska nadmoć Sjevera u odnosu na Jug.

13. UMJETNOST MODERNOG DOBA – SLIKARSTVO, GLAZBA, KNJIŽEVNOST

Kultura, umjetnost i svakodnevica tijekom 19. stoljeća

1. Što je pozitivizam?

Pozitivizam je učenje koje je odbacivalo pretpostavke i nagađanja, a ljudsku spoznaju temeljilo na dokazima koje je moguće znanstveno provjeriti.

2. Osobama iz lijevog stupca pridruži objašnjenja iz desnog stupca tako da na prazne crte upišeš odgovarajuće redne brojeve.

Sigmund Freud	<u>3</u>	1. teorija evolucije
Charles Darwin	<u>1</u>	2. teorija relativnosti
Albert Einstein	<u>2</u>	3. analiza ljudskog djelovanja

3. Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

Koji od sljedećih umjetničkih pravaca prikazuje stvarnost onakvom kakva ona zaista jest?

- a) romantizam
- b) klasicizam
- c) moderna
- ☒ d) realizam

4. Među sljedećim riječima zaokruži one koje opisuju romantizam (dva su točna odgovora).

☒ osjećaji stvarnost ☒ sanjarenje razum teškoće svakodnevice

5. Sljedeća umjetnička i kulturna razdoblja poredaj kronološki tako da na crte upišeš odgovarajuće redne brojeve od 1. do 4.

moderna	<u>3</u>
realizam	<u>2</u>
secesija	<u>4</u>
romantizam	<u>1</u>

6.

Analiziraj svakodnevicu tijekom 19. stoljeća tako da u tablici odrediš novosti koje se javljaju na pojedinim područjima.

Područja	Novosti
socijalna skrb	1. u Njemačkoj se uvodi socijalno osiguranje
	2. u Velikoj Britaniji se uvode starosne mirovine
obrazovanje	1. zahtijevaju se veća znanja
	2. država počinje plaćati školovanje novcem od poreza
informiranje	1. izdavanje novina i časopisa doživljava procvat
	2. pošta i telefon omogućuju komunikaciju s cijelim svijetom
zabava	1. glazba na gramofonskim pločama
	2. novi plesovi – valcer, tango i charleston

7.

Postani umjetnik. U predviđeni okvir naslikaj sliku po vlastitom izboru. Odredi joj naziv. Osmisli naziv umjetničkog stila kojem pripada tvoja slika.

INDIVIDUALNO

naziv slike: _____

umjetnički stil: _____

Kultura u Hrvatskoj potkraj 19. i na početku 20. stoljeća

1.

Književnike iz lijevog stupca poveži s područjima na kojima su dali doprinos kulturnom stvaralaštvu tako da na prazne crte upišeš odgovarajući redni broj.

August Šenoa	<u>3</u>	1. realizam
Ante Kovačić	<u>1</u>	2. moderna
Antun Gustav Matoš	<u>2</u>	3. urednik <i>Vijenca</i>

2.

Objasni pojam „historicism“.

Historicism je trend oponašanja i primjene različitih povijesnih stilova u arhitekturi 19. stoljeća.

3.

Zakruži slovo ispred netočnih tvrdnji (dvije su tvrdnje netočne). Na prazne crte umjesto netočnih tvrdnji upiši ispravljene.

- ☒ a) Secesija je došla do izražaja pri gradnji đakovačke i obnovi zagrebačke katedrale.
- ☐ b) Vlaho Bukovac naslikao je glasovitu kompoziciju *Hrvatski narodni preporod*.
- ☒ c) Na inicijativu arhitekta Hermana Bolléa osnovano je *Društvo umjetnosti*.
- ☐ d) Mlađi umjetnici priredili su u zagrebačkom Umjetničkom paviljonu izložbu *Hrvatski salon*.

ISPRAVLJENE TVRDNJE:

1. Historicism je došao do izražaja pri gradnji đakovačke i obnovi zagrebačke katedrale.
2. Na inicijativu povjesničara umjetnosti Izidora Kršnjavog osnovano je Društvo umjetnosti.

4.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Pod čijim je ravnanjem izvedena junačka opera *Nikola Šubić Zrinski*?

Opera Nikola Šubić Zrinski izvedena je pod ravnanjem Ivan pl. Zajca.

Navedi dvije glazbene umjetnice potkraj 19. i na početku 20. stoljeća.

a) *Milka Trnina*

b) *Dora Pejačević*

5.

Analiziraj znanstveno stvaralaštvo tako da popuniš sljedeću tablicu.

ZNANSTVENIK	ZNANSTVENI DOPRINOS
Tadija Smičiklas	<i>Objavio prvu znanstveno pisanu povijest hrvatskoga naroda</i>
Dragutin Gorjanović-Kramberger	<i>Pronašao na Hušnjakovu brdu pokraj Krapine kosti i druge ostatke neandertalaca iz starijega kamenog doba</i>

6.

Što je *Hrvatski sokol*?

Hrvatski sokol bila je hrvatska organizacija ustrojena radi promicanja tjelovježbe i širenja nacionalne svijesti među Hrvatima, a osnovana je po uzoru na češki Sokol.

IV. HRVATSKA U DRUGOJ POLOVINI 19. STOLJEĆA

14. TEMELJ MODERNE HRVATSKE: IZGRADNJA HRVATSKOG GRAĐANSKOG DRUŠTVA

Hrvatska u vrijeme novog apsolutizma

1.

Analiziraj što su austrijske vlasti željele postići reformama na početku 1850-ih:

a) na unutarnjopolitičkom planu

b) na vanjskopolitičkom planu.

unutarnjopolitički plan	vanjskopolitički plan
- ojačati Carstvo iznutra - smanjiti nezadovoljstvo naroda koji su sačinjavali Carstvo	-pripremiti državu na burno vanjskopolitičko razdoblje koje se očekivalo

2.

Izdvoji dva vanjskopolitička problema Habsburške Monarhije na početku 1850-ih.

- a) talijanska politika u sjevernoj Italiji
- b) želja Pruske da istisne Austriju iz procesa ujedinjenja Njemačke

3.

Što je novi apsolutizam?

Novi apsolutizam je razdoblje u povijesti Austrijskog Carstva od 1851. do 1860. koji se provodi

u vrijeme Franje Josipa I., a provodi ga ministar unutarnjih poslova Alexander Bach.

4.

U udžbeniku pronađi dokaze za tvrdnju da je razdoblje Bachova apsolutizma imalo pozitivne posljedice. Razvrstaj ih po sljedećim područjima.

pravosuđe - zajamčena je jednakost ljudi pred sudom i uvedeni moderni sudovi

porezna politika - uvedeni su moderni porezi te jedinstveno carinsko područje

poštanski i telegrafski promet - uspostavljene su telegrafske veze i uvedene poštanske marke

urbanizam - izrađeni su prvi urbanistički planovi

5.

U tablici izdvoji i razvrstaj dobre i loše strane novog apsolutizma u Hrvatskoj.

DOBRE STRANE	LOŠE STRANE
1. Zagreb je ujedinen u jedinstveni grad	1. ukidaju se hrvatske nacionalne institucije i obilježja
2. grad Zagreb je prvi put dobio urbanistički plan	2. provodi se germanizacija (uvodi se njemački jezik)
3. Zagrebačka biskupija uzdignuta je u rang nadbiskupije (u crkvenom pogledu odvajanje od Ugarske)	3. dovode se strani činovnici (Bachovi husari)

6.

Izdvoji dva uzroka sloma i ukidanja Bachova apsolutizma. Razvrstaj ih prema sljedećim kategorijama.

gospodarski - **reforme su bile skupe, a brojni siromašni seljaci nisu mogli plaćati poreze; zbog zaduženja u inozemstvu Austrijsko Carstvo zapalo je u velike financijske probleme**

vojno-politički - **austrijska vojska poražena je 1859. u ratu protiv Pijemonta i Francuske**

7.

Sabore hrvatskih zemalja iz lijevog stupca poveži s gradovima iz desnog stupca tako da na prazne crte upišeš odgovarajući redni broj (**tri su grada u desnom stupcu višak**).

1. Split

2. Pula

Hrvatski sabor 3

3. Zagreb

Istarski sabor 6

4. Varaždin

Dalmatinski sabor 5

5. Zadar

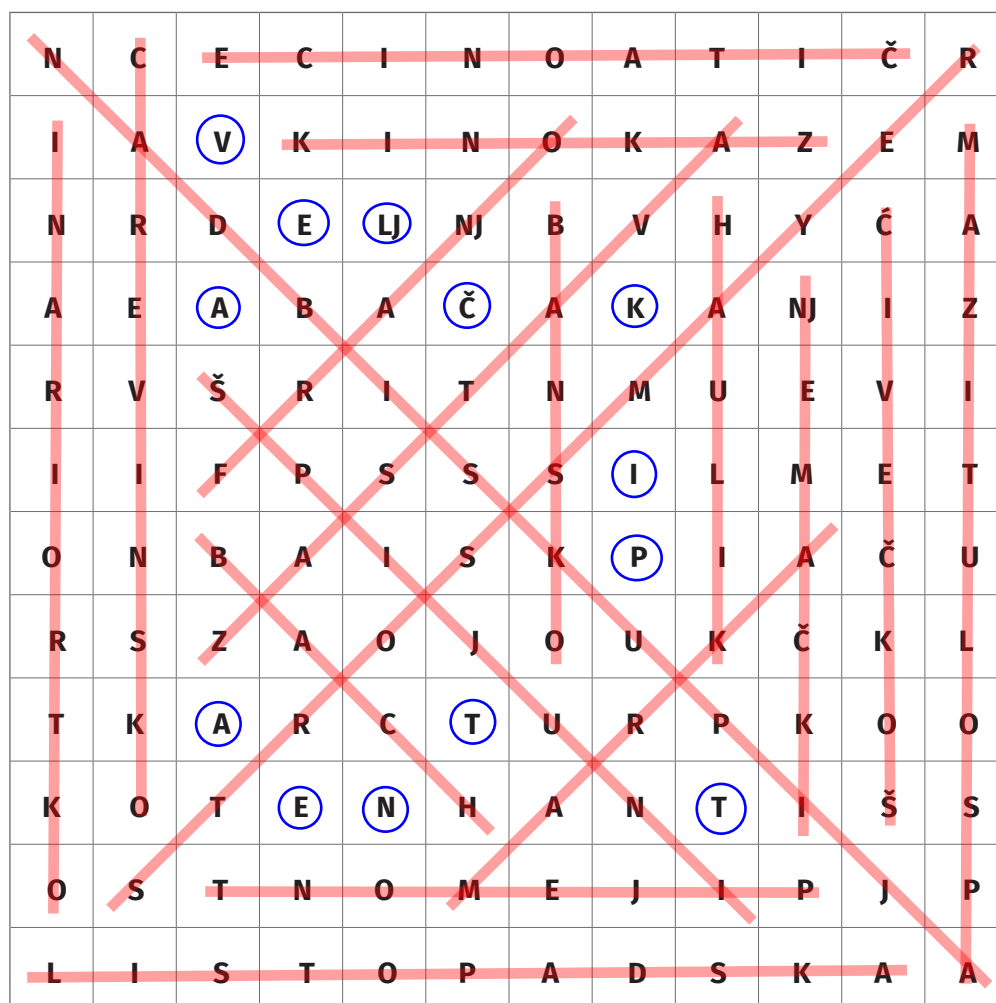
6. Poreč

8.

Odgovori na pitanja i odgovore uvrsti u osmosmjerku.

1. Način vladanja u Habsburškoj Monarhiji od 1851. do 1860. A P S O L U T I Z A M
2. Jedno od nacionalnih obilježja, ukinuto u Hrvatskoj u vrijeme apsolutizma. Z A S T A V A
3. Jedna od država koja je pobijedila austrijsku vojsku 1859. P I J E M O N T
4. Prezime đakovačkog biskupa. S T R O S S M A Y E R
5. Ustav koji je car ukinuo 1851. kada je uveo apsolutizam. O K T R O I R A N I
6. Vijeće, raspušteno početkom apsolutizma. B A N S K O
7. Uveden u vrijeme novog apsolutizma, Opći građanski Z A K O N I K.
8. Diploma, njome je ukinut Bachov apsolutizam. L I S T O P A D S K A
9. Provodio neoapsolutizam, Alexander B A C H.
10. Hrvatski ban, Josip Š O K Č E V I Ć.
11. Vladar Habsburške Monarhije, F R A N J O Josip I.
12. Područje na kojem ovlasti ima nadbiskup. N A D B I S K U P I J A
13. Službeni jezik Monarhije za vrijeme novog apsolutizma. N J E M A Č K I
14. Uhode, ljudi u vrijeme novog apsolutizma koji su pratili i prijavljivali sumnjive osobe.
Š P I J U N I
15. Žarišta kulturno-političkog rada u vrijeme preporoda, ukinute Bachovim apsolutizmom.
Č I T A O N I C E
16. Uvedena Općim građanskim zakonikom radi olakšanja poštanskih usluga. M A R K A
17. Savjetodavno tijelo Franje Josipa I. C A R E V I N S K O vijeće.
18. Prezime prvog zagrebačkog nadbiskupa. H A U L I K

Neprecrtana slova (13) označavaju zakon koji je donio Franjo Josip I. Njime su smanjene ovlasti pokrajinskih sabora u korist Carevinskog vijeća.

VELJAČKI

PATENT

15. PARLAMENTARNI ŽIVOT U HABSBURŠKOJ MONARHIJI I HRVATSKIM ZEMLJAMA OD LISTOPADSKE DIPLOME DO PRVOG SVJETSKOG RATA

Hrvatska u Austro-Ugarskoj Monarhiji

1. Koji je događaj potaknuo cara Franju Josipa I. na sklapanje nagodbe s Mađarima? Pojasni zašto.

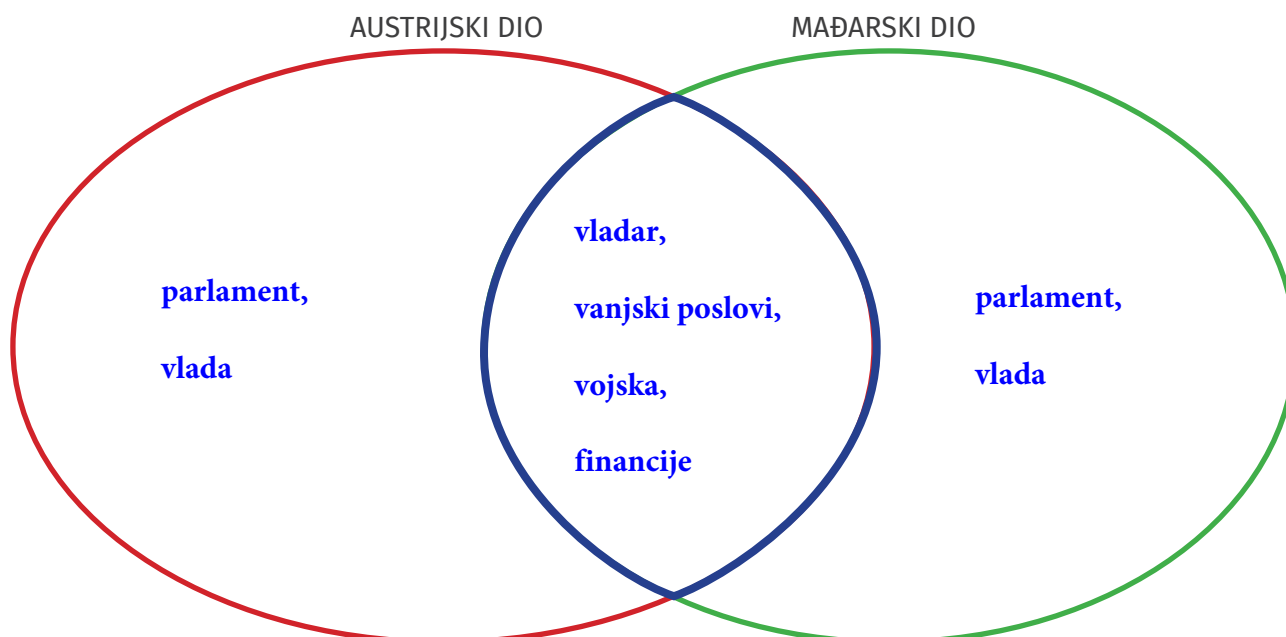
Na sklapanje nagodbe s Mađarima cara Franju Josipa I. prisilio je poraz od Pruske 1866. Njime je Austrija istisnuta iz borbe za ujedinjenje Njemačke pa je morala pronaći nove načine kako popraviti vanjskopolitički položaj. Budući da su nesređeni unutarnji odnosi u državi to priječili, car je najprije želio srediti njih putem nagodbe s Mađarima.

2. Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

Austro-ugarskom nagodbom 1867. uveden je:

- a) monizam
- ☒ b) dualizam
- c) trijalizam
- d) tetrarhija.

3. Analiziraj odnose između austrijskog i mađarskog dijela Austro-Ugarske tako da u dio dijagrama koji se preklapa upišeš njihove zajedničke poslove, a sa strane njihove samostalne poslove.

4.

Sljedeće zadatke riješi na slijepom zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Na slijepom zemljovidu:

crveno oboji austrijski dio države

zeleno oboji mađarski dio države

Na odgovarajućoj crti na zemljovidu upiši:

središte austrijskog dijela države

središte mađarskog dijela države.

Podobljaj rijeku koja teče kroz oba ova grada i na zemljovidu upiši njezin naziv.

Prisjeti se kroz koji grad na istoku Hrvatske protječe ta rijeka?

Na istoku Hrvatske ova rijeka protječe kroz Vukovar.

U kojem su se dijelu države nalazile hrvatske zemlje označene brojem 1? Napiši nazive tih hrvatskih zemalja.

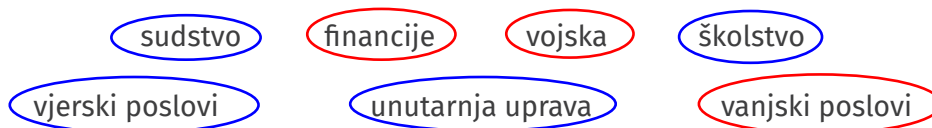
Hrvatske zemlje označene brojem 1 nalazile su se u austrijskom dijelu države. To su Istra, Dalmacija i Boka kotorska.

U kojem su se dijelu države nalazile hrvatske zemlje označene brojem 2? Napiši nazive tih hrvatskih zemalja.

Hrvatske zemlje označene brojem 2 nalazile su se u mađarskom dijelu države. To su Hrvatska, Slavonija i Vojna Krajina.

5.

Među sljedećim vrstama državnih poslova uoč i zajedničke i samostalne poslove Hrvatske i Mađarske nakon Hrvatsko-ugarske nagodbe. Zajedničke poslove zaokruži crvenom, a samostalne poslove plavom bojom.

6.

Uoč i pojasni u čemu su se razlikovala hrvatska i mađarska tumačenja Hrvatsko-ugarske nagodbe.

Hrvati su odredbe Nagodbe tumačili kao državnu autonomiju, a Mađari su u hrvatskoj autonomiji vidjeli samo pokrajinsku autonomiju.

7.

Pročitaj tekst jedne odredbe Hrvatsko-ugarske nagodbe i odgovori na pitanja ispod njega.

Bana kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije imenuje Njegovo carsko i kraljevsko apoštolsko Veličanstvo na prijedlog i uz premapodpis zajedničkoga kraljevskog ugarskoga ministarskoga predsjednika.

Prilagođeno prema: Petar Požar, *Hrvatske pravice*, Split-Zagreb, 1990., str. 164.crve

Tko je imenovao bana? Bana je imenovao vladar.

Tko je predlagao bana? Bana je predlagao ugarski ministarski predsjednik (predsjednik vlade)

Zaključite tko je zapravo ugarski „ministarski predsjednik“.

Ugarski „ministarski predsjednik“ je predsjednik ugarske vlade.

Pojasni u čemu je bila nepovoljnost ove odredbe za Hrvatsku.

Nepovoljnost ove odredbe po Hrvatsku je u tome što ban nije predlagan iz Hrvatske već iz Mađarske.

Usporedi imenovanje bana u 19. stoljeću s izborom predsjednika države danas.

Bana je u 19. stoljeću imenovao vladar, a predsjednik Republike Hrvatske danas se bira na izborima.

8.

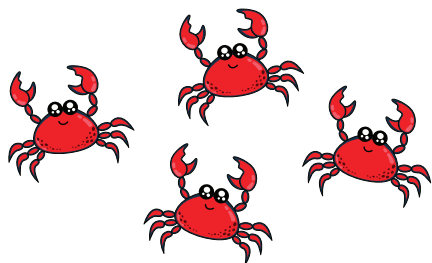
Objasni zašto je *Riječka krpica* bila naknadna mađarska prijevara.

Zato što je preko izvornog teksta u kojem je pisalo da o Rijeci „nagodba uspjela nije“ naknadno nalijepljen komadić papira s tekстом po kojem je Rijeka „posebno s ugarskom krunom spojeno tijelo“.

9.

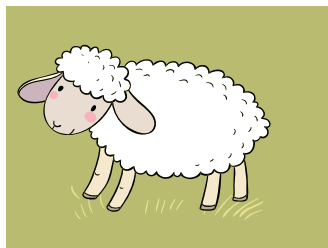
Riješi rebus.

RAKOVI

~~O~~VCA

”

Rješenje: RAKOVICA

Objasni važnost mjesta iz rješenja.

Eugen Kvaternik iz Stranke prava podigao je 1871. bunu u okolici Rakovice. Pokušao je uz pomoć krajišnika stvoriti slobodnu hrvatsku državu pa je sastavio hrvatsku narodnu vladu. No buna je za tri dana ugušena, a Kvaternik ubijen iz zasjede.

Modernizacija Hrvatske u vrijeme Ivana Mažuranića

1.

Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna, zaokruži NE. Uz netočne tvrdnje na crtu napiši ispravne tvrdnje.

U Hrvatskoj je u drugoj polovini 19. st. smrtnost bila veća od rodnosti.

DA ☒ NE

U to je vrijeme rodnost (natalitet) bio veći od smrtnosti (mortaliteta).

Većina stanovnika Hrvatske živjela je na selu.

☒ DA ☐ NE

Osnovna gospodarska grana bila je proizvodnja čelika.

DA ☒ NE

Osnovna gospodarska grana bila je poljoprivreda.

Većina stanovništva bila je nepismena.

☒ DA ☐ NE

2.

Među sljedećim tvrdnjama zaokruži slova ispred netočnih tvrdnji (dvije su tvrdnje netočne). Na prazne crte umjesto netočnih tvrdnji upiši ispravljene.

a) Ivan Mažuranić bio je prvi hrvatski ban koji nije bio plemić.

b) Matija Mesić bio je prvi rektor Zagrebačkog sveučilišta.

☒ c) Zakon o pučkim školama donesen je 1875. godine.

☒ d) Austro-Ugarska je 1880. zaposjela Bosnu i Hercegovinu.

ISPRAVLJENE TVRDNJE:

1. Zakon o pučkim školama donesen je 1874. godine.

2. Austro-Ugarska je 1878. zaposjela Bosnu i Hercegovinu.

3.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Navedi dvije reforme koje je proveo Ivan Mažuranić kako bi unaprijedio demokratska načela u hrvatskoj upravi i sudstvu potkraj 19. stoljeća.

a) državna uprava je odvojena od sudstva

b) ban i vlada su postali odgovorni Hrvatskom saboru

Analiziraj značenje *Zakona o pučkim školama*.

a) Kakva je obaveza njime uvedena?

Opća obaveza pohađanja osnovnih škola u trajanju od četiri godine za žensku i mušku djecu.

b) Komu je oduzet nadzor nad školama?

Nadzor nad školama je oduzet Crkvi.

c) Razmisli i zaključi što je takav zakon značio seljacima s obzirom na to da je velik broj djece radio u domaćinstvima i obrađivao zemlju na poljima.

Seljaci su smatrali da djeca ne trebaju pohađati škole jer na taj način ostaju bez njihove

pomoći u kućanskim i poslovima na poljima.

4.

Izbaci uljeza. Na praznu crtu napiši zašto ne pripada nizu.

Pravni fakultet – Filozofski fakultet – Medicinski fakultet

Medicinski fakultet nije osnovan na samom početku rada Zagrebačkog sveučilišta. Zbog nedostatka stručnog kadra Medicinski fakultet je osnovan nekoliko desetljeća kasnije.

5.

Kronološki posloži etape u razvoju visokog školstva u Zagrebu tako da na prazne crte upišeš odgovarajuće redne brojeve od 1. do 3.

Kraljevska akademija znanosti 2

Isusovačka akademija 1

Zagrebačko sveučilište 3

6.

Analiziraj reforme Ivana Mažuranića tako da za svaku reformu navedeš područje na koje se ta reforma odnosi.

Mažuranićeve reforme	Navedi područje na kojem utječe na razvoj moderne Hrvatske.
Ban i vlada postaju odgovorni Hrvatskom saboru.	državna uprava
Zakon o pučkim školama	odgoj i obrazovanje
Zakon o slobodi javnog okupljanja	ljudska prava i slobode
Zakon o ravnopravnosti Židova	zaštita nacionalnih i vjerskih manjina

7.

Riješi rebus.

BANANA

1, 2, 3

PURA

1, 2

ČAŠA

PLANINA

4, 5, 6

Rješenje: BAN PUČANIN

Objasni na koga se i zašto odnosio naziv iz rješenja.

Naziv se odnosi na Ivana Mažuranića koji je bio prvi hrvatski ban koji nije bio plemić pa je nazvan "banom pučaninom".

Hrvatska potkraj 19. stoljeća

1.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Razmisli i zaključi, zbog čega je sjedinjenje Vojne krajine s Hrvatskom bilo važno za razvitak hrvatskih zemalja.

Sjedinjenje Vojne krajine s Hrvatskom bio bi prvi korak ka ujedinjavanju svih

hrvatskih zemalja. Teritorij Hrvatske bi se povećao i taj bi se prostor mogao gospodarski

iskorištavati.

U tablicu razvrstaj razloge zbog kojih su se austrougarske vlasti protivile sjedinjenju Vojne krajine s Hrvatskom.

politički	Austrijske su se vlasti bojale da bi priključenjem Vojne krajine Hrvatska ojačala te da bi se time stvorili preduvjeti i za priključenje Dalmacije.
gospodarski	Područje Vojne krajine bilo je bogato šumama, čijim je iskorištavanjem Austrija dolazila do vrijednih sirovina za svoju industriju.
vojni	S područja Vojne krajine Austrija je novačila daleko više vojnika nego iz ostalih svojih pokrajina.

2.

Odredi u čemu se djelovanje Narodne stranke u doba Khuen-Héderváryja bitno razlikovalo od njezina djelovanja u prethodnim razdobljima.

Narodna stranka je u prethodnim razdobljima provodila borbu protiv mađarizacije, a u

Khuenovo doba je postala glavni oslonac njegove politike.

3.

Navedi koja je hrvatska stranka predvodila otpor politici Khuen-Héderváryja.

Otpor politici Khuen-Héderváryja predvodila je Stranka prava.

4.

Razvrstaj odluke koje je donio Khuen-Héderváry s obzirom na njihove dobre i loše posljedice.

DOBRE POSLJEDICE	LOŠE POSLJEDICE
1. razvoj turističke djelatnosti	1. širenje mađarskog jezika i mađarskih institucija u Hrvatskoj
2. kulturni napredak	2. poticanje slavonstva, nasuprot hrvatstvu

5.

Promisli o značenju izreke *podijeli pa vladaš*. Što ona znači na primjeru banovanja Khuen-Héderváryja? Istraži tko se još u povijesti služio takvim načinom političkog djelovanja.

Khuen-Héderváry je poticao stanovništvo Slavonije da se izjašnjavaju kao Slavonci iako je hrvatska nacionalna misao već bila proširena na tom području.

INDIVIDUALNO (npr. Gaj Julije Cezar)

6.

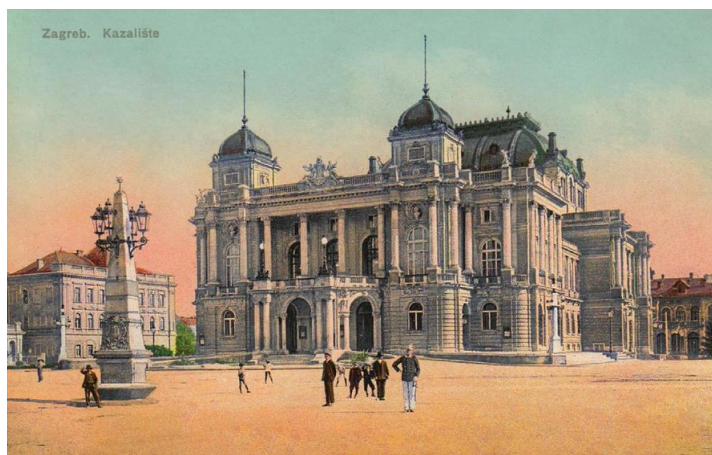
Promotri sljedeću fotografiju i odgovori na pitanja.

Koja je građevina prikazana na fotografiji?

Na fotografiji je prikazano Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu.

Kada je sagrađena i otvorena?

Nova zgrada HNK je sagrađena u vrijeme Izidora Kršnjavog, a otvorena 1895.

Procijeni kakva je mogla biti uloga ove institucije u kulturnom razvoju hrvatskih zemalja.

Institucije kao što je HNK bitne su razvoj nacionalne svijesti i kulturno uzdizanje naroda.

Ova institucija djeluje i danas. Istraži i ukratko opiši njezino djelovanje

INDIVIDUALNO

7.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Objasni kako je došlo do narodnog pokreta protiv Khuen-Héderváryja i njegove promađarske vladavine.

U Zagrebu i čitavoj Hrvatskoj i Slavoniji počele su se održavati pučke skupštine koje su se, nakon isticanja mađarskih zastava, pretvorile u nemire.

Objasni zašto se o odlasku Khuen-Héderváryja iz Hrvatske govorilo: *Nemiri ga donijeli, nemiri ga odnijeli.*

Postao je banom nakon nemira 1883. zbog postavljanja grbova s dvojezičnim natpisima (na hrvatskom i mađarskom), a bansku je stolicu napustio zbog narodnog pokreta protiv njegove promađarske politike (nemira) 1903. godine.

8.

Riješi rebus.

ZAVOJ

NARANČA

KRALJ

J

DINA

”

1, 2

J

”

Rješenje: VOJNA KRAJINA

Objasni pojam koji si dobio/dobila u rješenju rebusa.

Vojna krajina koja je nastala u vrijeme ratova protiv Turaka Osmanlija ukinuta je 1881., a njezin je teritorij pripojen Banskoj Hrvatskoj.

Hrvatska na početku 20. stoljeća

1. Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

Koji su časopis pokrenuli braća Radić, prvi takav namijenjen seljacima?

- a) Hrvat ☒ b) Dom
c) Zajedničar d) Hrana i vino

2. Godine 1904. osnovana je Hrvatska pučka seljačka stranka. Objasni za što se sve na početku 20. stoljeća zauzimala ta stranka.

1. za „podunavsku federaciju“
2. za uključivanje seljaka u politiku
3. za hrvatska nacionalna prava
4. za demokratizaciju društva

3. za socijalnu pravdu za sve Odgovori na sljedeća pitanja.

Objasni kako je nastala Hrvatsko-srpska koalicija.

Početkom 20. stoljeća dolazi do zbližavanja i suradnje hrvatskih i srpskih političara u

Hrvatskoj. Ta je suradnja nazvana politikom „novog kursa“, a među glavnim zagovarateljima

bili su hrvatski političari Ante Trumbić i Frano Supilo. Na programu dviju rezolucija udružile su se neke hrvatske i srpske stranke u Hrvatsko-srpsku koaliciju.

Istraži, postoji li danas na hrvatskoj političkoj sceni koalicija nekih stranaka. Na koji način surađuju stranke unutar koalicije?

INDIVIDUALNO

4.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Antun Radić je o politici HPSS-a pisao ovako:

„Pučka je politika drugačija. Pučka politika ne traži, da narod u mnoštvu odlučuje o svemu pa i o tom, čega ne može ni razumjeti, ni prosuditi. Pučka politika traži prije svega to, da narod ne bude varan i prevaren. A prva je i najveća prevara, kad se narodu kaže, da njegova volja odlučuje, a narod o tome nema ni pojma. Tko je za pravu pučku politiku, taj će najprije dati narodu slobodu i riječ ondje, gdje ju narod sam traži. Tu mu ne kratite riječi, tu mu ne zavezujte usta, tu mu ne tovarite tereta, – a nemojte mu pripovijedati o onom, za što i ne pita; nemojte ga ‘usrećivati’ ‘slobodom’, koje ne pozna, nemojte ga – varati.“

(Antun Radić, *Sabrana djela*, sv. IX, Zagreb, 1938., str. 15.-16.)

Tko je autor ovoga teksta?

Autor teksta je Antun Radić.

Čime se autor bavio?

Autor je zajedno s bratom Stjepanom bio izdavač lista Dom i osnivač Hrvatske pučke seljačke stranke.

Autor smatra da narod sve razumije i da o svemu treba odlučivati.

DA – **NE**

Promisli i zaključi na kojim bi područjima i o kojim temama narod mogao i znao pričati.
Objasni svoj odgovor.

INDIVIDUALNO

(tema koje se tiču poboljšanja životnih uvjeta, razvoja sela, manjih poreza.....)

V. SVIJET POTKRAJ 19. I NA POČETKU 20. STOLJEĆA

16. VELIKE SILE U BORBI ZA MOĆ I UTJECAJ – PRIMJERI

Interesi velikih sila u jugoistočnoj Europi

1. Navedi tri zemlje koje su ušle u rat protiv Osmanskog Carstva nakon izbijanja bosansko-hercegovačkog ustanka.

- a) Rusija
- b) Srbija
- c) Crna Gora

2. Među sljedećim tvrdnjama zaokruži slova ispred onih tvrdnji koje se odnose na Mir u San Stefanu (dva su točna odgovora).

- ☒ a) Rusija je porazila Turke.
- ☐ b) Austro-Ugarska je zaposjela Bosnu i Hercegovinu.
- ☒ c) Predviđena je velikobugarska država uz rusku pomoć.
- ☐ d) Priznata je neovisnost Srbije, Crne Gore i Rumunjske.

3. Objasni zbog čega je održan Berlinski kongres.

Velikobugarska država uz rusku pomoć ugrozila je interese Austro-Ugarske u jugoistočnoj

Europi pa je održan Berlinski kongres na kojem su poništene odluke iz San Stefana.

4. Objasni u čemu je bilo značenje Balkanskog poluotoka za Rusiju i Austro-Ugarsku.

Rusija	Austro-Ugarska
Pod izgovorom da štiti pravoslavne kršćane na Balkanu, Rusija je nastojala ostvariti pristup Sredozemnom moru i pod nadzor staviti Bospor i Dardanele.	Austro-Ugarska je smatrala taj prostor svojim interesnim područjem i preko njega, zajedno s Njemačkom, nastojala ostvariti svoj prodor prema Istoku.

5.

Sljedeći povijesni izvori dijelovi su proglašenja o zaposjedanju (1878.) i pripojenju Bosne i Hercegovine (1908.). Pročitaj oba teksta, usporedi ih, a potom riješi zadatak ispod njih.

Čete austrijskoga cara i ugarskoga kralja spremne su, da prekorače granice vaše zemlje. One ne dolaze kao neprijatelj, da tu zemlju silom osvoji. One dolaze kao prijatelj, da okončaju zla, koja od više godina uznemiruju ne samo Bosnu i Hercegovinu, nego i susjedne austro-ugarske zemlje.
(Obzor, 172/VIII, Zagreb, 29. srpnja 1878.)

Sviju Nas je ozbiljna dužnost, da ovijem putem neumorno naprijed koračamo. Imajući tu metu pred očima držimo da je došlo vrijeme, da stanovnicima obiju zemalja ukažemo nov dokaz Naše vjere u njihovu političku zrelost. Da bi Bosnu i Hercegovinu podigli na viši stepen političkoga života, odlučili smo Se, podijeliti objema zemljama konstitucionalne ustanove koje će odgovarati njihovijem prilikama i zajedničkim interesima i stvoriti na taj način zakonsku podlogu za predstavništvo njihovijeh želja i koristi..

(Prema: Dragutin Pavličević – Filip Potrebica – Rene Lovrenčić, Čovjek u svom vremenu 3, Zagreb 1990, 156.)

Navedi dvije austro-ugarske namjere u Bosni i Hercegovini.

- a) austro-ugarska vojska prelazi granice Bosne i Hercegovine kao prijatelj
- b) austro-ugarska uprava radi na razvoju Bosne i Hercegovine

6.

Dopuni sljedeće rečenice.

Na čelu austrougarske uprave u Bosni i Hercegovini bio je Benjamin Kallay
(upisati ime i prezime osobe).

Austrougarska uprava u Bosni i Hercegovini oslanjala se na katoličko
svećenstvo.

7.

Usporedi odnose Austro-Ugarske i Srbije u vrijeme dinastije Obrenovića s odnosima u vrijeme Karađorđevića.

Obrenovići	Karađorđevići
- u vrijeme dinastije Obrenovića Srbija se trgovačkim i tajnim ugovorom povezala s Austro-Ugarskom - razlog je zato što se Austro-Ugarska na Berlinskom kongresu zalagala za međunarodno priznanje Srbije	- dinastija Karađorđevića je ojačala veze s Rusijom i ponovno pokrenula velikosrpsku politiku - Austro-Ugarska je ukinula carinske povlastice za Srbiju

8.

-

Bospor je jedan od dva morska prolaza koja povezuju Sredozemno more s Crnim morem. Na njemu se nalazi grad Istanbul, glavni grad Osmanskog Carstva. Nadzor nad Bosporom bio je bitan Rusiji zbog izlaza na Sredozemno more te Austro-Ugarskoj i Njemačkoj zbog prodora na istok.

Imperijalizam i kolonijalizam

1. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (**dvije su tvrdnje netočne**). Na prazne crte umjesto netočnih tvrdnji upiši ispravljene.

- a) Imperijalizam i kolonijalizam označavaju pokoravanje nerazvijenih naroda.
- b) Kolonije su izvor sirovina jeftine radne snage za kolonijalne sile.
- ☒ c) Najviše kolonija imale su Njemačka i Italija.
- ☒ d) Austro-Ugarska je kolonizirala druge kontinente.

ISPRAVLJENE TVRDNJE:

1. Najviše kolonija imale su Velika Britanija i Francuska.

2. Austro-Ugarska nije imala kolonija.

2. Zaokruži slova ispred točnih odgovora (**dva su točna odgovora**).

Kako se provodila kolonizacija Afrike?

- ☒ a) Na početku su bili misionari i pojedinačni istraživači.
- ☒ b) Vlade velikih sila financirale su velike ekspedicije i kolonizaciju od sredine 19. stoljeća.
- c) U Africi je ostalo najviše slobodnih zemalja koje velike sile nisu kolonizirale.
- d) Kolonisti su priznavali nacionalna i vjerska prava koloniziranih naroda.

3. Dopuni sljedeće rečenice.

Viktorijine slapove otkrio je David Livingstone (upisati ime i prezime istraživača).

Belgijski povjerenik za istočni Kongo bio je Dragutin Lerman (upisati ime i prezime osobe).

4. Objasni razloge nezadovoljstva i pobuna koloniziranih naroda.

Zato što su kolonisti gospodarski iskorištavali kolonije i nisu priznavali politička,

nacionalna i vjerska prava koloniziranih naroda.

5. Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

Gdje je izbio Boksački ustanak?

- a) u Indiji
- ☒ b) u Kini
- c) u Japanu
- d) u Koreji

6. Riješi križaljku.

U označenom okomitom stupcu krije se pojam koji će ti pomoći riješiti zadatak postavljen ispod križaljke.

				1.	L	E	R	M	A	N	
		2.	E	T	I	O	P	I	J	A	
	3.	Z	A	M	B	E	Z	I			
4.	S	T	A	N	L	E	Y				
		5.	A	F	R	I	K	A			
		6.	R	U	S	I	J	A			
	7.	I	N	D	I	J	A				
		8.	NJ	E	M	A	Č	K	A		

1. Istraživač Afrike, rodom iz Požege, Dragutin
2. Jedno od dvaju slobodnih područja Afrike krajem 19. st.
3. Rijeka, otkrio ju je David Livingstone.
4. Istraživač Henry Morton
5. Kontinent, gotovo čitav kolonijalni posjed krajem 19. st.
6. Država, doći će u sukob s Japanom početkom 20. st.
7. Najvažnija britanska kolonija u Aziji.
8. Država, zbog kasnog ujedinjenja zauzela malo kolonija.

Rješenje: **LIBERIJA**

Objasni pojam iz rješenja.

Prije izbijanja Prvog svjetskog rata Liberija je uz Etiopiju bila jedino slobodno područje koje nisu kolonizirale europske sile u Africi.

17. VOJNO-POLITIČKI SAVEZI I ODNOSI MEĐU DRŽAVAMA

Vojno-politički savezi i krize uoči Prvog svjetskog rata.

1. Na sljedećem popisu zaokruži.

a) plavom bojom države Trojnog saveza

b) crvenom bojom države Antante.

Njemačka

Francuska

Velika Britanija

Italija

Austro-Ugarska

Rusija

2. Odgovori na sljedeća pitanja.

Kako se jačanje Njemačke odrazilo na njezine odnose s ostalim europskim silama?

Jačanje Njemačke smetalo je europskim silama koje su se bojale njemačkih prijedloga za preraspodjelom kolonijalnih posjeda.

Objasni što je uključivanje Rusije u Antantu značilo za položaj Njemačke.

Nakon ulaska Rusije u Antantu (Srdačni savez), Njemačka se našla okružena zemljama toga saveza i zatvorena unutar svoga područja.

3. Analiziraj dvije svjetske krize početkom 20. stoljeća tako da popuniš sljedeću tablicu.

NAZIV KRIZE	Marokanske krize	Bosanska (Aneksijska) kriza
GODINA	1905. i 1911.	1908.
UZROCI KRIZE	njemački pokušaj da pod nadzor stavi Maroko koji je Francuska smatrala svojim interesnim područjem	Austro-Ugarska je pripojila Bosnu i Hercegovinu
ISHOD KRIZE	Francuska je dobila nadzor nad Marokom, ali je Njemačkoj ustupila dvije svoje kolonije u zapadnoj Africi	Rusija je priznala Austro-Ugarskoj pravo na Bosnu i Hercegovinu, zatim je to učinila i Srbija

4.

Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna, zaokruži NE. Uz netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravne tvrdnje.

Srbija, Crna Gora, Bugarska i Grčka sklopile su Balkanski savez.

DA NE

Balkanski savez sklopljen je pod parolom *Balkan balkanskim narodima*.

DA NE

Prvi balkanski rat počeo je 1912. godine.

DA NE

Srbija je 1913. napala Bugarsku.

DA NE

Bugarska je 1913. napala Srbiju.

Drugi balkanski rat završio je Mirom u Londonu.

DA NE

Drugi balkanski rat završio je mirom u Bukureštu.

5.

Riješi rebus.

B O S A N

G U S K A

K R I Ž

K O Z A

B

N

”

”

”

Rješenje: B O S A N S K A K R I Ž A

Navedi drugi naziv za pojam iz rješenja i objasni njegovo značenje.

Drugi naziv je Aneksijska kriza koja je izbila 1908. nakon što je Austro-Ugarska pripojila

Bosnu i Hercegovinu. Tome se usprotivila Srbija uz pomoć Rusije. Nakon što je Njemačka

podržala Austro-Ugarsku, Rusija je odustala od sukoba jer nije bila spremna za rat.

6.

Promisli i svojim riječima objasni što bi značila izreka *Balkan balkanskim narodima*.

Dijelovi Balkanskog poluotoka bili su pod nadzorom Osmanskog Carstva, balkanski narodi

željeli su istjerati Osmanlije i taj prostor podijeliti među sobom.

7.

Sljedeće zadatke riješi uz pomoć slijepog zemljovida.

Crveno oboji države članice Balkanskog saveza.

Ucrtaj granice države koja se postala neovisna 1912. i oboji je zelenom bojom.

Okomitim crtama označi državu koja je bila nezadovoljna nakon Prvog balkanskog rata.

Vodoravnim crtama označi državu koja je poražena u Drugom balkanskom ratu.

18. PRVI SVJETSKI RAT: IZMJENA GRANICA U EUROPI

Veliki rat – Prvi svjetski rat

1. Objasni zašto je izbila Srpanjska kriza.

Srpanjska kriza je izbila u srpnju 1914. nakon što je Gavrilo Princip, član Mlade Bosne, u atentatu ubio austrougarskog prijestolonasljednika nadvojvodu Franju Ferdinanda. Austro-Ugarska je za atentat optužila Srbiju, a nakon što Srbija nije ispunila zahtjeve Austro-Ugarske izbio je rat.

2. Izbaci uljeza. Na praznu crtu napiši zašto ne pripada nizu.

Njemačka – Austro-Ugarska – Italija – Bugarska – Osmansko Carstvo

Italija nije bila članica Središnjih (Centralnih) sila.

3. Bojištima iz lijevog stupca pridruži zaraćene države iz desnog stupca. Koristi različite boje.

Zapadno bojište		Rusija protiv Njemačke i Austro-Ugarske
Istočno bojište		Italija protiv Austro-Ugarske
Sjevernotalijansko bojište		Francuska i Velika Britanija protiv Njemačke
Balkansko bojište		Srbija protiv Austro-Ugarske, Njemačke i Bugarske

4. Među sljedećim oružjima zaokruži ona koja su se prvi put koristila u Prvom svjetskom ratu.

puška tenk top bojni otrovi višecijevni bacač raketa zrakoplov

5. Objasni ulogu strojnice u borbama tijekom Prvog svjetskog rata.

Strojica se pokazala kao izrazito ubojito borbeno sredstvo i njezina je uporaba jedan od glavnih razloga za velik broj poginulih vojnika.

6.

Opiši rovovski način ratovanja.

Zaraćene strane u rovovskom ili pozicijskom ratu bile su čvrsto ukopane u svojim rovovima.

Rovovi su bili međusobno povezani. Između neprijateljskih rovova bio je pojas ispunjen raznim preprekama – minskim poljima, kanalima s oštrim šiljcima i bodljikavom žicom. U pozadini rovova smještalo se teško topništvo.

7.

Zaokruži slova ispred netočnih tvrdnji (**dvije su tvrdnje netočne**). Na prazne crte umjesto netočnih tvrdnji upiši ispravljene.

- a) Sukobljene države jačale su tijekom rata vojnu industriju.
- ☒ b) Žene su se tijekom rata bavile isključivo kućanskim poslovima.
- c) Nijemci su namjeravali slomiti otpor Francuza u šest tjedana.
- ☒ d) Rat je prerastao u rovovski nakon Bitke na Sommi.
- e) Nijemci su 1916. opsjedali Verdun.

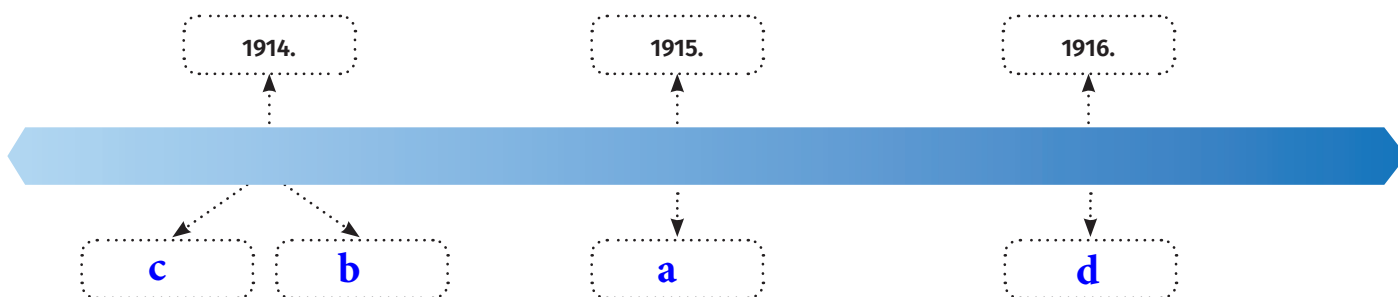
ISPRAVLJENE TVRDNJE:

1. Žene su tijekom rata masovno zapošljavane u tvornicama, u prometu, na polju.
2. Rat je prerastao u rovovski nakon Bitke na Marni.

8.

Na vremenskoj crti kronološki poredaj sljedeće događaje iz Prvog svjetskog rata tako da slova ispred događaja upišeš u odgovarajući kvadratić na vremenskoj crti.

- a) ulazak Italije u rat
- b) Bitka na Marni
- c) njemački napad na Francusku
- d) opsada Verduna

Na zemljovidu oboji:

države Antante (**zeleno**)

države Središnjih sila (**crveno**)

neutralne države (**žuto**)

Imena država Antante i Središnjih sila upiši na odgovarajuće crte na zemljovidu.

Na zemljovidu označi:

Bitku na Marni 1914. (**upiši broj 1**)

Opsadu Verduna 1916. (**upiši broj 2**)

smjer njemačkog napada na Francusku na početku rata (**strelicom**)

Na zemljovidu zaokruži:

Zapadno bojište (**plavo**)

Istočno bojište (**crno**)

Talijansko bojište (**smeđe**)

Nastavak i završetak Prvog svjetskog rata

1. Odgovori na sljedeća pitanja.

Zbog čega su Nijemci pokrenuli tzv. podmornički rat?

Blokadom obale Velike Britanije i Francuske, sprječavali su bilo kakvu opskrbu tih dviju država, tako su Nijemci nastojali gospodarski iscrpiti i oslabiti svoje protivnike, kako bi ih prisilili na predaju.

Navedi uzrok američkog uključanja u rat.

SAD je od početka rata tajno pomagao sile Antante, u podmorničkoj blokadi stradalo je najviše njihovih brodova. Nakon zahtjeva SAD-a da s time prestane, Njemačka je to odbila.

Objasni što je američko uključivanje u rat značilo za Njemačku i za sam nastavak rata.

Nijemci su se bojali da će izgubiti rat s obzirom na to da će odmorni i svježi američki vojnici donijeti prevagu silama Antante. To se na kraju i dogodilo.

2. Među sljedećim tvrdnjama zaokruži slova ispred onih tvrdnji koje se odnose na stanje u Rusiji tijekom Prvog svjetskog rata.

- a) Ruska vojska bila je dobro opremljena i opskrbljena.
- ☒ b) Rusko je gospodarstvo teško podnosilo teret rata.
- c) Bogati urodi žitarica pogodovali su blagostanju ruskog stanovništva tijekom rata.
- ☒ d) Privremena vlada nije uspjela riješiti krizu u Rusiji.

3. Dopuni sljedeće rečenice.

Kakvim su obećanjima boljševici pridobili vojnike i seljake na svoju stranu?

vojnici - obećali su im završetak rata i povratak kućama

seljaci - obećali su im podjelu zemlje

4.

Na slici je prikazan vođa Listopadske revolucije. On je:

- a) Josif Visarionovič Staljin
- ☒ b) Vladimir Iljič Lenjin
- c) Jurij Gagarin
- d) Vladimir Putin.

5.

Prvi svjetski rat bio je prvi globalni i totalni rat u povijesti čovječanstva. Na sljedećoj poveznici na internetu pronađi tražene podatke te riješi sljedeće zadatke: https://hr.wikipedia.org/wiki/Prvi_svjetski_rat.

Što je predviđao Petr Nikolajevič Durnovo?

- a) - dugotrajno ratovanje u kojem će najveće žrtve imati Rusija
- b) - u slučaju poraza u Rusiji će sigurno doći do ekstremnog oblika socijalne revolucije
- c) - u slučaju poraza Njemačke, tamošnje stanovništvo postat će plodno tlo socijalističkih partija

Koji je papa pokušao zaustaviti rat?

Benedikt XIV. - ☒ Benedikt XV. - Benedikt XVI.

Tijekom rata počinjen je genocid nad Armencima.

☒ DA - NE

6.

Navedi posljedice Prvog svjetskog rata tako da ih razvrstaš u ljudske, materijalne, političke i socijalne.

ljudski gubitci - pretpostavlja se da je u Prvom svjetskom ratu poginulo više od 10 milijuna

vojnika te da ih je više od 20 milijuna ranjeno

materijalne štete - u ratu su bila velika razaranja stambenih objekata i industrijskih postrojenja;

zbog razaranja su gospodarstva pojedinih država teško stradala

političke promjene - raspala su se neka velika carstva (Austro-Ugarska Monarhija, Rusko Carstvo i

Njemačko Carstvo), a na njihovom teritoriju nastale su nove države

socijalne posljedice - bolesti, epidemije, uništeno gospodarstvo, siromaštvo, bijeda

7.

Odgovori na pitanja i odgovore uvrsti u osmosmjerku.

1. Revolucija u Rusiji u kojoj je car Nikola II. odstupio s prijestolja. V E L J A Č K A
2. Listopadskom revolucijom došli na vlast u Rusiji 1917. B O L J Š E V I C I
3. Na vlasti u Rusiji između dviju revolucija. - P R I V R E M E N A vlada
4. Uspostavljena nakon prve revolucije 1917. u Rusiji. R E P U B L I K A
5. Epidemija, na kraju Prvog svjetskog rata usmrtila oko 20 milijuna ljudi. -
Š P A N J O L S K A gripa
6. Američki predsjednik Thomas Woodrow W I L S O N.
7. Njezinom predajom 11. studenog 1918. završio je Prvi svjetski rat. N J E M A Č K A
8. Vojni savez koji je pobijedio u Prvom svjetskom ratu. A N T A N T A
9. Ime posljednjeg ruskog cara. N I K O L A II.
10. Nova vrsta oružja, njima je vođen rat na moru. P O D M O R N I C E
11. Vladimir Iljič L E N J I N.
12. Drugo ime za Centralne sile. S R E D I Š N J E

Š	P	A	N	J	O	L	S	K	A	P
(K)	O	V	E	L	J	A	Č	K	A	R
(A)	D	N	J	E	M	A	Č	K	A	I
(P)	M	A	N	T	A	N	T	A	V	
B	O	L	J	Š	E	V	I	C	I	R
(I)	R	S	R	E	D	I	Š	N	J	E
(T)	N	(U)	(L)	L	E	N	J	I	N	M
N	I	K	O	L	A	(A)	(C)	(I)	E	
(J)	C	(A)	W	I	L	S	O	N	N	
R	E	P	U	B	L	I	K	A	A	

Neprecrtana slova (12) daju naziv za predaju vojske, priznavanje poraza s ciljem završetka rata.

Rješenje: K A P I T U L A C I J A

Hrvatska u Prvom svjetskom ratu

1.

Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (**dvije su tvrdnje netočne**). Na prazne crte umjesto netočnih tvrdnji upiši ispravljene.

- a) Hrvati su ratovali na strani Antante.
- b) Hrvatski vojnici borili su se na istočnom, balkanskom i sjevernotalijanskom ratištu.
- c) „Vražja divizija“ bila je 24. domobranska pješačka divizija.
- d) Svetozar Borojević bio je poznat kao *Lav sa Soče*.

ISPRAVLJENE TVRDNJE:

1. Hrvati su ratovali na strani Središnjih (Centralnih) sila.
2. „Vražja divizija“ bila je 42. domobranska pješačka divizija.

2.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Opiši humanitarnu akciju pod nazivom *Dadoh zlato za željezo*.

Tijekom rata stanovništvo je skupljalo pomoć za vojsku na ratištima i ranjenike u pozadini. U akciji *Dadoh zlato za željezo*, prikupljala su se sredstva za obitelji poginulih vojnika. Građani su davali zlatne predmete, a zauzvrat su kao potvrdu sudjelovanja dobivali željezni prsten.

Prouči, istraži i opiši neku humanitarnu akciju iz današnjeg doba u Hrvatskoj.

INDIVIDUALNO

3.

Promisli i objasni u čemu je Londonski ugovor bio nepovoljan za Hrvatsku.

Zato što je tim ugovorom Antanta namjeravala prepustiti Italiji znatan dio Dalmacije s Istrom i većinom otoka u istočnom Jadranu.

4.

Promisli o značenju sljedećih izreka iz doba Prvog svjetskog rata.

Što danas dadeš za opanke, mogao bi prije za to kupiti dobar par volova.

INDIVIDUALNO - (odnosi se na povećanje cijena)

Care Karlo i carice Zita / Što ratuješ, kada nemaš žita!

INDIVIDUALNO - (odnosi se na nestašice i nedostatak resursa za vođenje rata)

5.

Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

Kako su nazivani odbjegli austrougarski vojnici krajem Prvog svjetskog rata?

- a) zeleni vojnici
- b) zelena konjica
- c) zeleni husari
- ☒ d) zeleni kadar

6.

Sljedeća tijela razvrstaj u odgovarajući stupac u tablici.

djeluje izvan Hrvatske, djeluje u Hrvatskoj, rješenje traže izvan Austro-Ugarske, rješenje traže unutar Austro-Ugarske, Ante Trumbić, Svibanjska deklaracija

Jugoslavenski odbor	Jugoslavenski klub
- djeluje izvan Hrvatske - rješenje traže izvan Austro-Ugarske - Ante Trumbić	- djeluje u Hrvatskoj - rješenja traže unutar Austro-Ugarske - Svibanjska deklaracija

7.

Riješi križaljku.

U označenom okomitom stupcu krije se pojam koji će ti pomoći riješiti zadatak postavljen ispod križaljke.

1.	G	A	L	I	C	I	J	A									
				2.	D	E	K	L	A	R	A	C	I	J	A		
				3.	A	N	T	E									
4.	T	R	I	J	A	L	I	Z	A	M							
				5.	S	U	P	I	L	O							
				6.	K	O	B	A	R	I	D						
				7.	P	A	Š	I	Ć								

1. Danas zapadna Ukrajina, prostor sukoba austrougarske i ruske vojske u vrijeme Prvog svjetskog rata.
2. Objavili je zastupnici Jugoslavenkog kluba 1917. Svibanjska
3. Predsjednik Jugoslavenkog odbora. Trumbić
4. Ideja o očuvanju i preustrojstvu Austro-Ugarske u trojnu državu.
5. Politicar Jugoslavenkog odbora. Frano
6. Mjesto austrougarskog i njemačkog proboja na talijanskom bojištu 1917.
7. Prezime srbijanskog političara Nikole.

Rješenje: CENZURA

Objasni svojim riječima značenje pojma iz rješenja.

Nakon početka rata u Austro-Ugarskoj su vlasti uvele određene izvanredne mjere. Zabranjeno je djelovanje pojedinih udruga i novina također se provodila cenzura tiska odnosno vršio se nadzor nad onim što se smjelo objaviti u tiskovinama.

Raspad Austro-Ugarske i nastanak Kraljevstva SHS

1.

U sljedećoj tablici objasni razloge zbog kojih su srpska vlada i Jugoslavenski odbor težili što bržem međusobnom dogovoru.

Srpska vlada	Jugoslavenski odbor
- zbog revolucije u Rusiji 1917. srpska je vlada ostala bez važnog međunarodnog oslonca - u strahu od mirovnih nastojanja austrougarskog vladara Karla bila je prisiljena postići nekakav dogovor s Jugoslavenskim odborom	- Ante Trumbić je smatrao da se bez dogovora sa srbijanskom vladom ne može provesti zamišljeno južnoslavensko ujedinjenje - strah od gubitka područja obećanog Italiji tajnim Londonskim ugovorom

2.

Analiziraj što je određivala Krfska deklaracija:

a) u pogledu političkog uređenja jugoslavenske države

Krfskom deklaracijom je jugoslavenska država zamišljena kao ustavna i parlamentarna monarhija.

b) u pogledu vladajuće dinastije.

Na čelu monarhije je trebala biti srbijanska dinastija Karađorđevića.

3.

Zbog čega se Frano Supilo nije slagao s dogovorom Jugoslavenskog odbora i srpske vlade?

Zato što je Jugoslavenski odbor priznao srbijanskoj vladi vodeću ulogu u budućoj državi, a Supilo se zalagao za stvaranje savezne države s jasno određenim djelokrugom zajedničkih i autonomnih poslova.

4.

Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

Koji su od sljedećih pojedinaca bili potpisnici Krfske deklaracije?

a) Svetozar Borojević

☒ b) Nikola Pašić

☐ c) Ante Trumbić

d) Frano Supilo

Sljedeća zbivanja poredaj kronološki tako da na crte upišeš odgovarajuće redne brojeve od 1. do 4.

pobuna u Boki kotorskoj 1

osnivanje Države SHS 2

Prosinačke žrtve 4

ujedinjenje sa Srbijom 3

Riješi križaljku.

1.	S	V	E	T	O	Z	A	R	
			2.	N	A	P	U	T	A
		3.	R	E	G	E	N	T	
			4.	K	R	F			
5.	Ž	E	N	E	V	S	K	A	
	6.	S	A	B	O	R			

1. Srpski političar u Hrvatskoj, vođa Hrvatsko-srpske koalicije.Pribićević
2. Tekst kojeg su se trebali držati izaslanici Narodnog vijeća kod pregovora o ujedinjenju u Beogradu.
3. Aleksandar Karađorđević bio je privremeni vladar ili
4. Grčki otok, mjesto potpisivanja deklaracije u srpnju 1917.
5. Deklaracija koju su potpisali predstavnici Jugoslavenkog odbora, srbijanske vlade i Narodnog vijeća 9. studenog 1918.
6. Sastao se 29. listopada 1918. i prekinuo sve državno-pravne odnose s Austro-Ugarskom. Hrvatski

Rješenje: ZAGREB

Objasni pojam koji si dobio/dobila u rješenju križaljke.

U Zagrebu se 29. listopada 1918. sastao Hrvatski sabor te prekinuo sve državnopravne odnose s Austro-Ugarskom. Tog datuma nastaje zajednička Država Slovenaca, Hrvata i Srba. Na čelu joj je bilo Narodno vijeće sa sjedištem u Zagrebu.

7.

Sljedeći zadatak riješi na zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Na zemljovidu oboji:

Državu SHS (**zeleno**)

Srbiju (**crveno**)

Crnu Goru (**žuto**)

Na odgovarajućim crtama na zemljovidu upiši:

glavni grad Države SHS

Glavni grad Kraljevstva SHS

Na zemljovidu ucrtaj:

područje koje je Talijanima obećano Londonskim ugovorom

smjer talijanskog prodora u Državu SHS (**plavim strelicama**)

smjer srpskog prodora u Državu SHS (**crvenim strelicama**)

područja današnje Hrvatske koja nisu bila u sastavu Kraljevstva SHS

